

TARTU ÜLIKOOL
Kultuuriteaduste instituut
Etnoloogia osakond

**Turvalisem tantsuruum alternatiivsetel elektroonilise muusika
tantsupidudel**

Bakalaureusetöö

Annabel Kuusik

Juhendaja:
Karin Leivategija, MA

TARTU

2025

Sisukord

Sisukord	2
Tänuõnad	3
Sissejuhatus	4
1. Teoreetiline raamistik	8
1.1 Alternatiivne elektroonilise muusika tantsupidu	8
1.2 Subkultuur, skeene, kogukond	10
1.3 Turvalisem ööelu	11
1.3.1 Tants ja tantsuruum	13
Metoodika	15
1.4 Meetod ja valim	15
1.5 Uurimisprotsess	16
1.6 Analüüsi meetod	17
Materjali analüüs	19
1.7 Kogutud materjali andmed	19
1.8 Alternatiivne vs peavool klubikultuuris ja tantsupidudel	19
1.9 Tantsuruum	21
1.9.1 Tantsuruumi (kirjutamata) reeglid	22
1.9.2 Tantsuruumi reeglid ja tunnused ning nende esinemissagedus soolise identiteedi lõikes	25
1.9.3 Reegliteta tantsuruum	27
1.10 Kogemuslugude analüüs	28
1.11 Soovitused turvalisemaks tantsuruumiks	32
Kokkuvõte	37
Kasutatud allikad ja kirjandus	41
Summary	44
Lisad	46
Lisa 1. Veebiküsitlus eesti keeles	46
Lisa 2. Veebiküsitlus inglise keeles	49
Lisa 3. Veebiküsitluse informandid	52
Lisa 4. Tunnuste tabeli käsikiri	54
Lisa 5. QR-koodiga kleeps	55

Tänuõnad

Käesolev töö ei oleks saanud valmida ilma informantideta, kes oma lugusid ja kogemusi ausalt ja avatult jagasid. Aitäh teile, kes te võtsite vaevaks kirjutada ja saata.

Südamlik tänu intervjuudes osalenutele, kes olid valmis kohtuma, arutlema ning andma oma panuse ka töö hilisemates etappides. Teie vaatenurgata oluks see töö rohkem kui poolik.

Aitäh Kirsti, et motiveerisid, suunasid ja aitasid. Sinu pühendumus tudengite heaolule ning õpi- ja arenemisvõimaluste toetamisele on imetlusväärne.

Minu suurim lugupidamine läheb töö juhendajale Karinile, kes ikka ja jälle leidis oma doktoritöö kõrvalt aega, et süveneda, tagasisidestada ja arutleda ning kelle teadmistepagas ja materjalikogu oli hindamatu väärtusega. Iga meie kohtumine innustas ja inspireeris.

Kõige enam soovin tänada koduseid: tugi, kes küttis ahju, pesi nõusid, koristas, toitis, tagasisidestas, andis nõu, oli olemas tõusul ja mõõnadel; Alice, Amy, Hamish ja Oliiv, kelle ümber minu elu on keereanud. Olete selle töö vundament.

Sissejuhatus

Mäletan häguselt aega, kui esimest korda alternatiivse elektroonilise muusika tantsupidudega lähemalt kokku puutusin. See maailm oli põnev, kättesaamatu ja piisavalt salajane, et ligipääsu võimaldasid vaid ühes Tartu alternatiivses baaris töötavad sõbrad. Esimestesse tantsupidudesse suhtusin selle kättesaamatuse tõttu idealiseerivalt – salajane tähendas vaieldamatult head pidu. Nende pidudega tekkis ka läbi mina-versus-nemad perspektiivi esmane arusaam skeenest. Tajusin, et sain osaks millestki, kuhu ma varem ei kuulunud. Selles miskis olid inimesed ühendatud, järgiti kindlat etiketti, kõik teadsid justkui kõiki ja keda ei teatud, polnud oma. Alternatiivsele tantsupeole omaselt nägin ka mina selles võimalust piirideta eneseväljenduseks, vabaduseks, tavamaailmast utoopiasse põgenemiseks. Tundsin, et alternatiivse tantsupeo tantsuruumis saan lasta end vabaks, olla kontrollimatu ning seda tehes aktsepteeritud nii, nagu peavoolu klubides ei saanud.

Alternatiivsetel tantsupidudel on olnud märkimisväärne roll vähemuste eneseväljenduses. Näiteks peavoolu pidudele vastandudes peetakse neid vähem vägivaldseteks ning täheldatud on ka naiste suuremat turvatunnet (St John 2004: 92). Just sellest tulenes suuresti ka minu õndsustunne tantsuruumis. See etikett, mida kõik tundusid järgivat, oli tugevalt mitte-konsensuslike kontaktide vastu, tantsuruum oli mõeldud tantsimiseks ja tantsimine oli eneseväljendus, mitte märk potentsiaalse partneri otsingust. Mõne aja möödudes hakkasin aga täheldama, et ka „utoopilises“ tantsuruumis esinesid pettumuslikud peavoolu pidudelt tuttavad mustrid, märgid „pärismaailmast“. Lisaks sellele kohtas tantsuruumis ka muid, just sellele utoopilisele alternatiivsele maailmale (Schofield 2024: 102) omaseid murekohti ja erisusi. Adusin, et tajutav etikett seadis mingid normid, kuid need normid polnud selged ega ühtselt mõistetavad. Alternatiivne tantsupidu pakkus platvormi piirideta eneseväljenduseks, samas mingite piiride ületamine oli taunitud, teisalt taunitud tegevusi siiski ka praktiseeriti.

Käesolevas bakalaureusetöös keskendun alternatiivsete elektroonilise muusika tantsupidude tantsuruumi uurimisele. Uurimistöö fookuses on turvalisus: tantsuruumis avalduv turvatsoon ja selle kogemine, tantsuruumis kehtivad kehalised ja ruumilised kokkulepped ning nende rikkumised. Teoreetilisele raamile, tantsupidudel osalejate ja isiklikele kogemustele tuginedes

uurin tantsupidusid Eestis, analüüsin alternatiivse ja peavoolu pidude ja klubikultuuri erisusi ning tantsuruumi füüsilist ruumi ning selles kehtivaid reegleid. Ülevaatliselt käsitlen töös ka turvalisema ööelu põhimõtteid ning liikumist Eestis.

Isiklikud negatiivsed kogemused alternatiivsete tantsupidude tantsuruumis (soovimatud lähenemiskatsed ja ebamugavust tekitav tähelepanu) suunasid mind lahkama, miks taolised olukorrad tekivad peavoolule vastandavas „utoopilises“ tantsuruumis, kus turvalisus on üks peamisi märksõnu. Kui ruumis osalejatele eksisteerib mitteametlik tantsuruumi etikett, siis mida see sätestab ning kuidas seda mõistetakse? Otsin töös vastuseid sellele, kuidas tantsuruumis osalejad tajuvad turvalisust ja isiklikku ruumi; millised kokkulepped soosivad positiivset ja turvalist tantsuruumi kogemust; millised on peamised rikkumised ning kes ja miks seda kokkulepetega ruumi rikub. Analüüsis on oluline rõhk muustrite väljendumisel – kas tegemist on ühekordsete ja individuaalsete probleemidega või sünnivad negatiivsed kogemused korduvate faktorite mõjul? Seejuures on kogemuslugude ja käitumisnormide analüüsis kaalukas roll sootundlikul lähenemisel. Antud töös ei keskenduta skeene või informantide poolt kasutatavate mõistete – näiteks reiv, tekno, ahistamine vm – täpse piiritlemise ja defineerimisega. Samuti ei keskendu töö elektroonilise muusika, subkultuuri ja klubikultuuri ajaloole ega muusika žanrilistele täpsustustele.

Eestis on klubi- ja subkultuuride uurimisse suurel määral panustanud Airi-Alina Allaste, kes on muuhulgas toimetanud kogumiku „Subkultuurid: Elustiilide uurimused“ (2013) ja avaldanud artikli „Klubikultuur Eestis“ kogumikus „Ülbed üheksakümneada“ (Helme & Saar 2001). Viimases avab Allaste klubi- ja reivikultuuri, annab ülevaate selle tekkest ning kujunemisradadest Eestis (Allaste 2001). 2012. aastal kaitses Tartu klubikultuuri teemalise magistr töö Peeter-Marko Mikk ning kirjutas töö ainetel Määrilehte artikli „90ndate klubikultuur Tartus“, mis taasavaldati Määrilehe veebilehel 2020. aastal (2020). Viimastel aastatel on Eestis klubikultuuri käsitletud Natalie Mets oma magistr töö „Eesti- ja venekeelsete inimeste integratsioon läbi klubikultuuri Sveta Baari näitel“, illustreerides alternatiivse klubikultuuri rolli rahvuste integratsioonis. Oluliste märksõnadena käivad tööst läbi kogukond, kuuluvustunne ja sidemed. (Mets 2024) Lokaalses mastaabis ööelu ja ööeluasutustega seotud isiklikud kogemused ning ööelukultuur avaldub Meeri Otti magistriprojektis „Tartu ööelu kogemustekaart ja veebilehe prototüüp“, muuhulgas on rõhk ka kogukonnatundel (Ott 2021).

Veel on Eesti ööelu uuritud Põhja-Tallinna näitel müra ja ööelumajanduse perspektiivist ning gentrifikatsiooni ja selle mõju ööelukultuurile (Kuklas 2021). Ann-Katriin Kelder käsitleb magistritöös „Üüriga tuli kaasa kolm valvekoera ehk alternatiivklubid Tallinna näitel“ alternatiivklubide ruumiloomet ja nende ruumide kogemist. Seejuures on Kelder käsitlenud ka tantsupõrandat, keskendudes siiski tantsupõrandale kui piiritletud alale, ja lühidalt ka alternatiivklubidele omaseid tantsupõranda tavasid. (Kelder 2024) Tallinnas asunud Uue Loomingu Maja (ULM) näitel avab Anastasiia Cherkasova magistritöös „Helikogukond: Juhtumiuuring öisest klubiskeenest Tallinnas“ seda, kuidas muusika toimib ööelus kogukondi ühendava elemendina ja muusika mõju kogukonnale, käitumisele, kogemusele (Cherkasova 2023). Öisele linnale keskendus 2024. aastal ERMis näitus „Kellele kuulub öö?“ (Leivategija et al 2024) ning ööuuringutele laiemalt samal aastal ilmunud ERMi 65. aastaraamat „Uurimusi ööst“ (Runnel, Aljas, Leivategija 2024). Uurimust raamistab Leivategija Tartu Ülikooli etnoloogia eriala doktoriõppes, mille tulemusel valmib interdistsiplinaarne doktoritöö „Öökultuur või moraalne transgressioon? Põrkuvate öönarratiivide loomepõhisest uurimisest, kureerimispraktikatest ja representeerimisest“. Ööelu turvalisuse teemasid on tõstatanud Tervise Arengu Instituut ja Sotsiaalkindlustusamet kampaaniate ja algatuste näol ning meedias on avaldatud artikleid ja arutelusid teema käsitlemiseks.

Seega on Eestis ööeluuuringud aktuaalsed ja vajalikud – nii riikliku tervishoiu, majanduse, kogukonna kui ka turvalisuse valdkonnas. Viimasele pole akadeemilise uurimistöö tasandil Eestis aga keskendutud. Süvenedes käesoleva uurimusega alternatiivse tantsupeo tantsuruumi turvalisuse teemasse, soovin lisada täiendava telliskivi varasemate ööelu-uuringute poolt ehitatud vundamenti ning esimese nurgakivi tantsuruumi turvalisuse uuringutesse.

Alternatiivsete elektroonilise muusika tantsupidude uurimiseks kasutan peamiselt empiirilist materjali, mis on kogutud veebiküsitluse teel (vt Lisa 1; Lisa 2), samuti osalusvaatluste märkmeid ning intervjuusid. Küsitluse sihtgrupiks on Eesti alternatiivse elektroonilise tantsumuusika pidudel osalejad, intervjuud on läbi viidud Eesti alternatiivse klubikultuuri ja ööelu oluliste võtmeisikutega. Küsitluse teel vastanud infromantide andmed ja viidatud koodide vasted leiab Lisa 3 alt.

Tulenevalt käsitleva skeenega identifitseerumisest ja uurimuse motivatsiooni isiklikust kogemusest, on osalusvaatlustel piir uuritava, osaleja ja uurija vahel tugevalt hägustunud, seega

rakendan kogu uurimisprotsessi ning kogutud materjali analüüsis ka eneserefleksiivset perspektiivi. Refleksiivsuse eesmärk on pakkuda läbipaistvamat sissevaadet uurimisprotsessi ja selle lähtepunktidesse, samuti analüüsida uurimismaterjalide allikaloomet ning minu, kui uurija mõjutusi selles (Pilt 2017: 207).

1. Teoreetiline raamistik

1.1 Alternatiivne elektroonilise muusika tantsupidu

Alternatiivse elektroonilise muusika tantsupidu on lai mõiste, mida on ühtselt keeruline defineerida. Käesolevas töös kasutan mõistet „alternatiivne elektroonilise muusika tantsupidu“ katusterminina, hõlmates nii klubikultuuri (tantsu)üritust, reivi ja postreivi, (alternatiivse) muusikafestivali vm elektroonilise muusika (tantsu)pidu. Seejuures on uurimuses katustermini interperterimine avatud ka informantidele endile. Laiamõistelise katustermini kasutus tuleneb eelmainitud terminite heterogeensusest – nende definitsioonid on ajas muutunud ja muutuvad ning tihtipeale ei ole ka skeenesiseselt kasutusel vaid üks püsiv mõiste, samas on uurimuses sihtgrupini jõudmiseks vajalik võimalikult laiale valimile kohanduva termini kasutus.

Erinevate mõistete hõlmamisel katusterminisse toetun nende definitsioonide sarnasele struktuurile, samas sisulistele erinevustele, mille puhul vaid ühe kitsa termini kasutus pärsiks kontakti uuritava ning informantidega.

Näiteks defineerib Sarah Thornton oma raamatus “Club Cultures” reivi mõistet kui ebatavalistes kohtades korraldatavad peod, kus mängitakse tantsumuusika žanre nagu *house*, *acid house*, tekno ja *jungle* (Thornton 1995: 47). Thorntoni lähenemine viitab esitatavatele elektroonilistele muusikažanridele ja reivide ajaloolisele algupärale, mil reive viidi läbi mahajäetud tehastes või muudes omapärastes, peavoolu klubidest eristuvates ebatavalistes kohtades. Kui Thorntoni viide elektroonilisele muusikale on koosõlas ka antud töö uurimisfookusega, siis seos ebatavaliste kohtadega võib mõjuda segadusseajavalt. Tänapäevases linnaruumis on ka alternatiivsed tantsuüritused kolinud professionaalsete ettevõtete väljakujunenud, läbimõeldud ja tuntud tantsuplatsidele, näiteks Kivi baar või Genialistide Klubi Tartus; omapärased tööstuspiirkonnad, linnasüdamest eemal asuvad eripärased kohad on gentrifikatsiooni tulemusel populariseerunud (Mets 2024: 21), Tallinnas näiteks Klubi Hall ja Noblessneri sadamalinnaku piirkond. Samuti on elektroonilise tantsumuusika skeenes lisandunud reivi algupärastele stiilidele nii neist välja kasvanud muusikažanrid, näiteks *jungle*’st arenenud *drum and bass*, kui ka uued,

eksperimentaalsed stiilid, nagu *noise*, *glitch*, *hyperpop*, mida esitatakse siiski alternatiivse tantsupeo formaadis.

Esseedekogumikus “Rave Culture and Religion” on struktuurilt reiviga sarnanevat kirjeldatud elektroonilise tantsumuusika termini alt – see on heterogeenne globaalne fenomen, mis ühendab vaimsust ja selle püsivust tänapäeva noorte seas (St John 2004: 2). Antud töö raames on heterogeensus nii termini enda definitsioonis kui ka selle seoses katusterminiga olulisim märksõna – samas ei pruugi seos vaimuse ja noortega olla Eesti kontekstis kuigi täpne. Seejuures tutvustab kogumiku autor ka mõistet „postreiv“, millega ta tähistab reivi algusaastatele järgnenud ja reivist juurdunud muusikasündmuse ja kultuurikogemuse (samas: 13), sisulised erinevused mõistetel aga puuduvad. Reivi ja postreivi eristus võib olla informantidega kontakti loomisel oluline, kuid seisukohad selle üle, mida on lubatud reiviks nimetada, erinevad suuresti ka skeenesiseselt.

Ajalooliselt on reivi peetud illegaalseks, mitteametlikuks ürituseks, mis, nagu eespool mainitud, toimub väljaspool väljakujunenud meelelahutuspiirkondi. Aja jooksul on seesugustest tantsupidudest saanud legaalsed üritused. Illegaalsete tantsupidude integratsioonist avalikku klubikultuuri on kirjutanud T. L. Anderson Philadelphia muusikaskeenet käsitlevas artiklis, mis vaatab reivi uusi tekkevorme läbi kultuurielementide, mis esinesid algsetel reividel. Nende elementidena on Anderson loetlenud näiteks jagatud norme ja käitumisviise, osalejate ühist eesmärki – tants, kogukond, muusika –, identiteediloomet, peavoolust erinevat tee-seda-ise (*DIY*) korraldust. (2009: 21 – 31) Oma magistritöös „Eesti- ja venekeelsete inimeste integratsioon läbi klubikultuuri Sveta baari näitel“ eristab Natalie Mets peavoolu ja alternatiivset klubikultuuri, viimast on Mets kirjeldanud juba tuttavate märksõnadega – muusika olulisus, osalejate pikaajalisem pühendumine kultuuri (st kogukond) ja ürituste ühine eesmärk (2024: 11). Airi-Alina Allaste paigutab klubikultuuri reivikultuuri alaosasse. Reivikultuur on Allaste järgi väljaspoolne katustermin, kuhu on liidetud kõik alternatiivse elektroonilise tantsumuusika ümber koondunud (sub)kultuurid. Allaste järgi on klubikultuur noori ühendav, nende väärtusi peegeldav maitsekultuur ja elustiil. Juba üheksakümnendatel, kui Eestis nimetatud tantsukultuur alles kasvamas oli, sai eristada tava- ja tantsumuusika pidusid – näiteks kui esimese puhul tarbiti rohkelt alkoholi ning sageli esines füüsilist vägivalda, siis teise puhul rõhutati alkoholi tarbimise ebavajalikkust, muusika oli olulisem. (Allaste 2001: 67, 70)

Alternatiivse elektroonilise muusika tantsupeo laiahaardelise terminiga proovin hõlmata kõike eelmainitud, jättes siiski ruumi informantide enda interpretatsioonile. Kõik siinkohal analüüsitud mõisted jagavad mingil määral samu või tugevalt sarnaseid jooni, ilmestades samaaegselt ka mõistete heterogeensust. Üldjoontes on alternatiivsele tantsupeole olemuslik selge eristumine peavoolust, kogukondlikkus, muusika olulisus ja ühine eesmärk peosituatsioonis, eneseväljendus ja identiteediloome.

Informantide tõlgendustest alternatiivse tantsupeo kohta annan ülevaate analüüsipeatükis.

1.2 Subkultuur, skeene, kogukond

Nagu sissejuhatuses märgitud, ei ole käesoleva töö eesmärk anda põhjalikku ülevaadet subkultuuridest ja selle allvormidest. Keskendudes oma uurimuses siiski spetsiifilisele – elektroonilise tantsumuusika – skeenele, annan järgnevalt lühikese läbilõike olulisemast.

Üldistavalt saab nii subkultuuri, skeenet kui ka kogukonda vaadelda läbi peavoolule või massikultuurile, „teisele“ vastandumise. Need kõik pakuvad liikmetele platvormi identiteedi- ja kuuluvustundeks ning oma eripära, kuuluvust ja „teistele“ vastandumist väljendatakse läbi erinevate – kuid grupisisestest ühistest – elementide nagu mood, muusika ja väärtused. (Thornton 1995: 24 – 26) Skeenede väljakasvamine subkultuuridest peegeldab nende gruppide muutlikkust, arengut ja välisteguritega kohanemist aja jooksul, skeenesisesed väiksemad grupid moodustavad omakorda kogukondi. Tänapäeva (muusika)skeened ongi üha enam ebapüsivad, hägustunud on ka subkultuuri mõiste ja relevantsemaks muutunud post-subkultuur, mis on esimesest paindlikum. Kui traditsiooniliselt hõlmavad subkultuuri teooriad lisaks muule ka ühendavaid faktoreid nagu sotsiaalne klass, kollektiivsus ja selge kuulumine, siis post-subkultuur koondab individuaalsust, fragmenteeritust ning mõtestab, et „ühendavad“ elemendid (stiil, muusikamaitse jm) ei pruugigi selles kultuuris tervikut moodustada. Subkultuuri ja post-subkultuuri fluüidsema alternatiivina saab vaadelda (muusika-)skeenet, mis koondades asjaga seotud inimgrupe või füüsilist kohta võib ühendada väga erinevaid inimesi, toimides kommunikatsiooniväljana. (Allaste 2013: 44 – 45, 48) Kui neid üldse piiritleda, on tänapäeva

tantsumuusikapõhised skeened olemuselt pigem post-subkultuursed, kuis ühendavad faktorid pole eeskätt seotud sotsiaalse klassi, vaid elustiili ja valikutega.

1.3 Turvalisem ööelu

Ööeluasutused ja -keskkonnad, sealhulgas klubid, baarid ja muusikafestivalid, on sotsiaalsed ja dünaamilised areenad, millele on olemuslik päevasest argielust erinev olustik: vali muusika, hämar valgustus, alkoholi ja teiste uimastite tarbimine. Argielust eristuv keskkond pakub võimalust distantseeruda igapäevasest rutiinist ja sotsiaalsetest piirangutest, annab ruumi argireeglitest üleastumisele ja individuaalsele vabadusele, soodustab sotsiaalseid suhteid ja nende sidemete kinnistamist (Valente et al 2018: 192). Just see vähenunud piiritunnetus, vabaduse, sidemete ja naudingute otsingu kontekst juhindab ööelus osalejate käitumist ning toob lisaks positiivsetele ilmingutele tihtipeale kaasa ka riskikäitumise, ahistamise, agressiivsuse ja uimastite kuritarvitamise (Alam & O'Connell 2024: 2). Ööelu riskid ei avaldu aga ainult individuaalse vastutuse tasandil, vaid on mõjutatud ka keskkonnategurite poolt: ülerahvastatus, puuduv ventilatsioon ja vee kättesaadavus klubides, töötajate puudulik koolitamine, ühtsete juhiste ja turvameetmete puudumine hädaolukordade korral, ebasoodne ruumikujundus turvaliseks liikumiseks, müra ja väga valjud helid – need on otsesed ohud inimese tervisele (Bellis et al 2002: 1026 – 1027).

Turvalisema ööelu liikumine on tekkinud vastukaaluks nendele ohtudele, tutvustades strateegiaid, mis edendaksid tervist ja turvalisust ööelus selle eripärasid kompromiteerimata. Kui traditsioonilised kahjude vähendamise tegevuskavad on keskendunud individuaalsele vastutusele, näiteks tarbimisteadlikkus, siis hilisemate uuringute valguses rõhutatakse aina enam ka keskkonnategurite mõju ning vajadust keskkonna muudatuste – nagu teadlik ruumi planeerimine, töötajate koolitamine jm – järele. Liikumine pöörab lisaks tarbijatele tähelepanu ka öötöölisele, nende vaimsele tervisele ja heaolule. (Alam & O'Connell 2024: 2, 5 – 7)

Ööelu kahjude vähendamise liikumisel ja meetmete väljatöötamisel on juhtiv roll olnud Euroopal. Esimesed alged sündisid Ühendkuningriigis kaheksakümnendate ja

üheksakümnendate vahetusel, algatajateks konkreetsetest kogukondadest – näiteks uimastite tarvitajad, seksitöötajad, HIV-positiivsed – pärit grupid. Üheksakümnendate jooksul hakati välja töötama integreeritumat lähenemisviisi, mis kaasaks lisaks kitsastele kogukondadele ka uimastiennetuse ühendusi, ööelu valdkonna esindajaid ning ametivõime, et luua ohutuma ööelu juhendid ja lähtekohad. Tänapäevaks väljakujunenud strateegiad sisaldavad näiteks puhkamisalade (*chill-out*) loomist klubi- ja peokeskkondadesse, narkootiliste uimastite kontrollimisvõimalust, tasuta joogivee kättesaadavust, siseruumi temperatuuri ja õhutavuse reguleerimist, töötajate koolitusprogramme jpm. (Thierry 2009: 3)

Eestis tegeleb kahjude vähendamise ja ennetamisega ning uimastipoliitikaga eelkõige Tervise Arengu Instituut (TAI) ja Sotsiaalkindlustusamet. Oluline verstapost turvalise ööelu arengus saavutati 2021. aastal kui esmakordselt nimetati Tallinnas – ja Eestis – ametisse ööelunõunik, kelleks sai käesolevas töös klubikultuuri uurijana välja toodud Natalie Mets (Tallinna Linnakantsleis alustas ööelu nõunikuna... 2021). 2022. aastal arendasid klubi Hall, TAI, Politsei- ja Piirivalveamet innovatsiooniprogrammi „Turvalisem ööelu“ raames välja projekti, mis tõi Eesti ööellu Ööhaldjate ehk vabatahtlike peoabide rolli (Peoabi aitab muuta ööelu turvalisemaks 2023). 2023. aastal kutsuti ellu kogukondi kaasav ennetusprogramm „Teadlikult turvalisem“, mille peamine eesmärk on alkoholi ja teiste uimastite liigtarvitamise ja kättesaadavuse vähendamine („Teadlikult turvalisem“ Eestis 2025). Koostöös sotsiaalkindlustusametiga alustas Tallinna linn 2024. aastal seksuaalse ahistamise ennetuskampaaniat, muuhulgas pöörab kampaania tähelepanu seksuaalsele ahistamisele ööelus ning valmis juhend „Seksuaalsest ahistamisest vaba ööelu“, mis läbi ööelu asutustele mõeldud materjalide ja koolituste ning avaliku kommunikatsiooni innustab märkama, sekkuma ja aitama (Juhend: Seksuaalsest ahistamisest vaba ööelu 2024).

Turvalisema ööelu liikumine puudutab kogu ööelu, infrastruktuurist uimastiteni välja, seejuures ka peavoolu ja alternatiivset klubikultuuri, kuid käibel on ka termin „turvaline ruum“ (*safe space*), mis on eelkõige iseloomulik alternatiivsetele ja marginaliseeritud gruppidele loodud keskkondadele (Mets 2024: 12). Antud töö kontekstis on oluline, et sellised ruumid tähistavad vägivallast ja ahistamisest vaba keskkonda ning kogukond, kes ruumis osaleb, jagab seda arusaama ja eeldab seda ka teistelt ruumis osalejatelt (samas: 12 – 13). Kogukonnal on ühiste arusaamade ja eesmärkide kehtestamisel kaalukas roll – grupinormid on lisaks keskkonnale suurim individuaalsete valikute mõjutaja (Alam & O’Connell 2024: 3 – 4). Seda on täheldatud

ka kahjude vähendamise- ja ennetusprojektide puhul – mida rohkem on kaasatud kogukond, seda paremad on tulemused (Thierry 2009: 6).

Kuna kõikehõlmav turvaline ööelu on ebarealistlik eesmärk, eelistatakse ööelu kontekstis kasutada ka mõisteid „turvalisem ööelu“ ja „turvalisem ruum“. Sellest tingitult on ka käesolev töö keskendunud turvalisemale – mitte utoopiliselt turvalisele – tantsuruumile. Seejuures on uurimus motiveeritud turvalisema ööelu liikumisele omasest põhimõttest – kõigil peaks olema võimalus osaleda (tantsuruumi) keskkonnas turvaliselt, ennast ja teisi kahjustamata.

1.3.1 Tants ja tantsuruum

Tantsuruumi turvalisus muutub oluliseks eelduseks, kui mõista, et alternatiivses tantsuruumis ei ole paljude jaoks tants pelgalt füüsiline tegevus, vaid ka eneseväljenduslik, vabastav ja teraapiline protsess.

Alternatiivse tantsupeo kontekstis on tants vahend, mis aitab osalejatel väljuda argipäeva rütmist ning jõuda seisundisse, kus tekib teistsugune tajukogemus – tundlikum ja vahetum kontakt enda ja ümbritsevaga (Hesmondhalgh 201: 30). Tajumuutust võib soodustada ka pikaajalise rütmilise liikumisega kaasnev füüsiline koormus, näiteks väsimus, pearinglus või hüperventilatsioon (samas: 32). Seejuures on keskne roll muusikal – alternatiivses tantsuruumis osalejad on kirjeldanud, kuidas rütmid ja helid justkui haaravad nad endasse, viivad transilaaadsesse seisundisse. See aga ei tähenda passiivset kogemust, vaid vastupidi, aktiivset muusika kogemist nii kehaliselt kui vaimselt. (Samas: 31)

Mihaly Csikszentmihalyi on sellist tajumuutust, kõrgendatud kohalolu kirjeldanud vooseisundina (*flow*). Csikszentmihalyi uurimuste kohaselt mängib sellisesse vooseisundisse jõudmisel olulist rolli just tantsule iseloomulik piiratud hulgal stiimulitele keskendumine – eeskätt muusikale. (Samas: 32) Sellises seisundis hägustub individuaalsustunne ning esile tõuseb ühtsustunne ümbritseva keskkonnaga. (Hutson 2000: 40) Sellist tantsimist on sageli käsitletud ka spirituaalsest vaatenurgast (St John 2004; Hutson 2000), kus parralleele on

tõmmatud näiteks šamanistlike tantsurituualide, muusika korduva rütmi ja šamaanitrummide ning šamaani ja DJ rollide vahel. (St John 2004: 150 – 151)

Võttes arvesse eeltoodut ei näi liialdusena järeldada, et tantsuruumi sisenetakse sageli eesmärgiga läbi tantsu kogeda midagi sügavalt isiklikku ja vabastavat, keskkonnas, kus on loodud selleks vastavad tingimused. Vooseisundi saavutamine eeldab häirimatut keskkonda, kus välised segajad (nt valjuhäälnä rääkimine, pildistamine, puudutamine) puuduksid või oleksid minimeeritud. Sellises seisundis on osalejad ümbritseva osas tundlikumad, samas nende teadlik kohalolu sageli hajunud ning ümbritseva suhtes haavatavamad. Näiteks tantsitakse tihti silmad kinni, et vältida visuaalseid segajaid, kuid seega on piiratud ka tantsijate võime keskkonda kriitiliselt hinnata. Seega loob alternatiivse tantsupeo puhul vundamendi positiivseks kogemuseks suuresti just võimalus viia soovitud eesmärk täide tingimustele vastavas tantsuruumis.

Metoodika

1.4 Meetod ja valim

Alternatiivsete elektroonilise muusika tantsupidude uurimisel tuginen peamiselt empiirilisele materjalile, mis on valdavalt kogutud veebiküsitluse kaudu, samuti kasutan osalusvaatluste ja intervjuude märkmeid. Uurimuse sihtrühmaks on Eesti alternatiivse elektroonilise tantsumuusika pidudel osalejad.

Käesoleva uurimuse sihtgrupile on iseloomulik hägused piirid skeenega identifitseerimisel ning kogukondlikkus lokaalsel tasandil. See tähendab, et kuigi laias pildis, eriti välisest perspektiivist, saab sarnaste ilmingute poolest skeenele küll osutada, ei ole üht suurt skeenet ühendavat platvormi ning tugevamad sidemed luuakse lokaalselt kogukonna tasandil. Kuna antud töö üks peamisi eesmärke on leida korduvad murekohad ja neis avalduvad mustrid, on olulisel kohal võimalikult suur ja mitmekesine vastajate hulk.

Meetodi valikul tuginesin sellele, et suurt vastajate hulka on keeruline saavutada ressursinõudlike intervjuudega, samuti tuleb uuritava puhul arvestada iseloomuliku anonüümsussooviga – uuritavad tantsupeod on tihti privaatsed, pelgupaigad argielu eest ning neis võib esineda seadusevastaseid ilminguid (illegaalsed uimastid jms). Seega on veebiküsitluse meetod käesoleva uurimuse puhul tõhus vahend andmete kogumiseks: see tagab anonüümsuse, jõuab kiiremini laia sihtgrupini ning soodustab rohkemate andmete saavutamist.

Lisaks küsitluskavale soovisin algselt kasutada ka struktureeritud intervjuu meetodit, et suurendada andmete hulka ning samas saada teavet taustinformatsiooni kohta. Tulenevalt intervjuueeritavate individuaalsetest eripäradest ja ametialastest erinevustest osutus lähenemine aga ebatõhusaks ning seadsin uueks eesmärgiks alustada allikate kogumist hoopis poolstruktureeritud intervjuude kaudu ööelu võtmeisikutega, et nende põhjal kujundada lõplik küsitluse vorm. Täiendavalt osalesin ka ise uuritavatel tantsupidudel ning kogusin andmeid baseerudes oma kogemustele.

1.5 Uurimisprotsess

Esmasesse intervjueeritavate valimisse kuulusid Tallinna ööelunõunik Natalie Mets, MTÜ Ööhaldjad tegevjuht Marit Oja, „Turvalisema Ööelu“ projektijuht Mikk Oja Tervise Arengu Instituudist ja projekti koolitaja Elise Rohtmets. Kõigi osapooltega võtsin ühendust meilitsi, andes lühikese ülevaate planeeritavast uurimusest, sisust ja eesmärkidest. Hiljem võtsin samal meetodil ühendust ka alternatiivse ööeluasutuse tegevjuhiga, kes käesolevas töös esineb anonüümse informandina. Intervjuud esmase valimiga viisin läbi 2024. aasta novembrikuus, anonüümse informandiga sama aasta detsembris.

Intervjuu küsitluskava ülesehitusel lähtusin eelkõige uurimuse probleemküsimumest ja intervjueeritavate individuaalsest taustast ja tegevusalast. Probleemküsimumele toetudes struktureerisin olulisemad teemaplokid – alternatiivse elektroonilise muusika tantsupeo mõiste interpretatsioon, turvalisus ööelus ja klubimaastikul, kogemuslood – ning kohandasin neid intervjuusituatsioonis vastavalt intervjueeritavale. Kuna uurimuses seisnes intervjuude roll eelkõige ööelu ja turvalisema ööelu kohta taustinformatsiooni kogumises, otsustasin informaalset õhustiku loomiseks intervjuusid elektroonilisel teel mitte salvestada ning tegin intervjuude käigus märkmeid käsitsi. Elektroonilist salvestamist kasutasin vaid juhul, kui intervjueeritav soovis jagada kogemust negatiivsest tantsuruumi kogemusest. Intervjuu teel saadud teabe avaldamiseks käesolevas tekstis on intervjueeritavad saanud osa teksti toimetusprotsessist.

Veebiküsitluse koostamisel kasutasin probleemküsimumele lähenemiseks nii intervjuudest kogutud andmeid kui ka skeeneliikmete tagasisidet, samuti rakendasin teadmisi varasemast ööelu uurimise kogemusest. Küsitluse peamine eesmärk oli koguda negatiivseid tantsuruumi kogemustlugusid, kuid ka andmeid alternatiivse tantsupeo kohta. Küsitluse koostamisel osutus suureks väljakutseks täpsete mõistete kasutamine – kui algselt oli „alternatiivne tantsupidu“ küsitluses sõnastatud reivina, siis tagasisidele ja intervjuudele tuginedes osutus mõiste ülemäära piiravaks ja ebatõhusaks. Tarvis oli formuleerida üldistav ja avatud interpretatsiooniga mõiste, mis oleks siiski piisavalt spetsiifiline, et sihtgrupp sellega suhestuks ja uuritav teema liialt ei üldistuks.

Vastavuse pärssimise vältimiseks soovisin küsimustiku hoida lühikesena, samas oli soov koguda andmeid ka vastuseid kontekstualiseeriva taustinformatsiooni kohta. Otsustasin taustküsimused lisada küsimustikku valikküsimustena, mille vastaja soovi korral vahele sai jätta. Lõplikusse küsitluse vormistasin viis sisuküsimust, millest neli vabatahtlikud, ning kaks vastaja andmeid ja vastuste kasutamiseõigust puudutavat kohustuslikku küsimust (vt Lisa 1). Vastaja andmete puhul kogusin informatsiooni sünniaasta ja soolise identiteedi kohta, et vastuseid analüüsides viidata avalduvatele mustritele. Samuti avaldasin veebiküsitlusest inglise keelse versiooni (vt Lisa 2), et valim ei välistaks ka erinevast rahvusest ja teise emakeelega tantsupidudel osalejad.

Veebiküsitluse avalikustasin 2024. aasta detsembris. Küsitluse reklaamimiseks jagasin seda kahes privaatses Tartu alternatiivset kunsti- ja muusikaskeenet ühendavas ning ühes Tallinna ööelu puudutavas *Facebooki* grupis, samuti oma isiklikus sotsiaalmeedias. Küsitluse reklaamimise palvega võtsin tagantjäreli ühendust ka intervjuueeritud informantide ning Ööhaldjatega. 2025. aasta veebruarikuus valmistasin küsitlusest QR-koodiga kleepsud (vt Lisa 5), mille kleepisin alternatiivsetesse baaridesse ja klubidesse Tartus (Kivi baar), Tallinnas (Hungr, Tops, Paavli Kultuurivabrik) ja Viljandis (Romaan), sama aasta märtsikuus jagasin küsitlust peosarja Black Box *Telegrami* suhtluskanalis.

Isiklikest kogemustest tegin andmete kogumiseks märkmeid 2024. aasta novembrikuust kuni 2025. aasta aprillikuu lõpuni. Osalusvaatlusi kasutan eelkõige täiendava informatsioonina andmete tõlgendamisel.

1.6 Analüüsi meetod

Käesolevas töös on analüüsi ja järelduste aluseks informantide vastused küsimustikule. Selleks, et analüüsida kogemuslugusid ning neist moodustuvaid mustreid, lähenesin nii lugudele kui tantsuruumi reeglitele esmalt informandikeskselt ehk asetasin vastused informandi poolt esitatud informatsiooni konteksti. Selleks kandsin informandi poolt esitatud vastused tabelisse, mille olin liigendanud erinevateks jaotisteks – sooline identiteet, reeglite olemasolu ja nende sisu, kogemusloo sisu, sünniaasta, kasutamise detailid – ning täitsin iga informandi puhul

relevantsuse korral vastava lahtri, et rühmadest moodustuksid mustrid. Lahtride täitmiseks lõin värvikoodid, mis esindasid mingit korduvat tunnust (vt Lisa 4). Alternatiivse tantsupeo ja tantsuruumi terminite analüüsiks lähenesin vastustele küsimusekeskselt.

Intervjuude ja osalusvaatluste analüüsimiseks kasutasin nende jooksul tehtud märkmeid.

Materjali analüüs

1.7 Kogutud materjali andmed

Küsimustiku teel edastas vastused 43 informanti. Nende vastustel on järgnevas analüüsis kõige kaalukam roll ning kui teistmoodi pole viidatud, pärinevad tsitaadid ja järeldused sellest andmete kogust. Lisaks kasutan analüüsis 5 intervjuuga kogutud materjali. Informantide sünniaastad varieeruvad 1972. ja 2005. aasta vahel, soolise identiteedi järgi vastas küsimustikule 25 naist, 14 meest, üks mittebinaarne ja üks sooneutraalseid asesõnu (ing kl *they/them*) kasutav informant, kaks informanti oma soolist identiteeti ei määratlenud. Kõige suurem osalus oli 2001. ja 2003. aastal sündinutel.

Informantide andmete ja materjalide refleksiivses analüüsis tuleb arvestada, et olles uurijana rohkem seotud just Tartu alternatiivse skeenega, võivad ka informantide vastused olla pigem Tartu-kesksemad. Elukohta puudutavaid andmeid pole küsimustikuga kogutud. Samuti on järgneva analüüsi puhul oluline märkida, et minu kui uurija positsioon on alternatiivse tantsupeo ja tantsuruumiga seotud tavade uurimisel ja analüüsimisel mõjutatud isiklikest arusaamadest käitumisnormide ja tantsuruumi kesksete tegevuste osas.

1.8 Alternatiivne vs peavool klubikultuuris ja tantsupidudel

Teooriaosas avasin nii subkultuuri kui ka post-subkultuuri teooriat ning sätestasin, et tänapäevased alternatiivsete tantsupidudega seotud skeened on fluidse ja heterogeensuse poolest oma olemuselt sarnasemad just viimasega. Selles alternatiivses kultuuris esinevad ühenduslülid ja arusaamad eristuvad ja eristavad end peavoolust. Eelnevalt olen selliste peavoolust eristuvate arusaamadena esitanud märksõnad nagu kogukondlikkus, muusika

olulisus peosituatsioonis ja osalejate ühine eesmärk, aga ka turvalisus ja võimalus identiteediloomeks. Analoogsed käsitused peegelduvad ka informantide vastustest.

Läbivalt on alternatiivsetele tantsupidudele omistatud ebakonventsionaalset asukohta, kunstiliselt kureeritud ruumi- ning valguskujundust ja läbimõeldud muusikat, seejuures on mainitud elektroonilise muusika žanreid nagu *dnb*, tekno, *hardstyle*. Olulisele kohale on asetatud inimestevahelised suhted, kommuuni tekkimine läbi ühise maitse, seltskond ja sõbralik õhustik. See illustreerib ka teooriaosas esitatut: skeene kui kommunikatsiooniväli.

Argirütmist väljumise nihet soosivatel uimastitel on samuti pidudel kaalukas, kuid mitte keskne roll. Seejuures eristub alternatiivse tantsupeo kontekstis peavoolu klubikultuurist ka uimastite tarbimise trend: Mikk Oja Tervise Arengu Instituudist tõi intervjuus välja, et kui peavoolu klubikultuuris domineerib uimastina alkohol, siis alternatiivses on lisaks sellele levinud ka peedroogid ehk uimastid nagu *ecstasy*, kokaiin, amfetamiin. Sedapuhku on ka droogide tarbimine alternatiivse tantsupeo kontekstis vähem varjatud ja kontrollitud, samas peavoolu klubikultuuris on turvakontroll selles osas rangem ja tolerants madalam. Nendest trendidest on olulise ülevaate andnud Peeter Vihma kogumikus „Subkultuurid. Elustiilide uurimused“, kus Tallinna klubide näitel joonistuvad välja erinevad tarbimistrendid alternatiivsete ja peavoolu klubide vahel (2013).

Enim töid alternatiivse tantsupeo eristusel peavoolust informandid välja muusika, tantsimise ja kehalisuse olulisuse. Erinevalt peavoolupidudest on alternatiivse tantsupeo osalejate üks peamistest eesmärkidest muusika kuulamine ja enda liigutamine selle järgi – samuti teadlik kuulamine ja läbimõeldud peost osa võtmine artisti või kindla muusikastiili pärast, mis pole loodud peavoolu meedia jaoks. Seejuures on tegevus individuaalne, see pole otseselt suunatud teistele inimestele, kuid paigutub kollektiivsesse enda ja teiste kogemisse: „*Tantsupidu on teatud mõttes üheskoos üksiolemise koht, kus üksi ja koos olemine on omavahel väga lähestikku*“ (V24, 1984, mees). Eristatakse ka DJ, mitte sõprade poole tantsimist, mis erineb peavoolupidude formaadist, kus sotsialiseerumine on tantsuruumis rohkem esiplaanil.

Informantide vastustest avaldub selgelt ka turvalisuse ja vabaduse aspekt, privaatsuse olulisusest ettenähtud puhkamisaladeni (*chill-out*) välja. Korduvalt esinevad mõtted nagu vabadus identiteediloomeks ja eneseväljenduseks (olgu selleks riietus, tantsimisstiil vm vorm), inimeste mitmekesisus, platvorm pingete maandamiseks ja teraapiliseks tegevuseks. Eristusena

peavoolupidudest on välja toodud, et alternatiivse tantsupeo näol on tegemist erinevuste suhtes tolerantsema atmosfääri ja soovimatute lähenemiskatsete poolest viisakama keskkonnaga, kus kehtivad kindlad käitumisnormid, mis peavoolupidudele iseloomulikud ei ole (nt tantsuruumis rääkimise keeld), seejuures „[...] *paljud tavalised, mainstream-pidude reeglid just kaovad*“ (V3, 2001, naine), sedapuhku näiteks range turvakontroll uimastite osas.

1.9 Tantsuruum

Nagu eelnevalt selgus, eeldatakse alternatiivsest tantsupeost turvalisust, vabadust ja võimalust vabaks eneseväljenduseks. Seejuures on ka tantsul endal kogu alternatiivse tantsupeo kontekstis keskne roll. Varasemalt mainitud tantsuruumi uurimise motivatsioon – igapäev peab olema võimalus kogeda tantsuruumi turvaliselt, teisi ja ennast kahjustamata – on võrsunud sellest, et tantsuruumis ja tantsides (eeldades keskkonnalt turvalist ja vabastavat platvormi) ollakse keskkonda nautides ja end selles avades haavatavad. Näiteks tantsitakse tantsuruumis tihti silmad kinni, teadlik kohalolu ja keskkonna kriitiline hindamine on seega sageli hajunud – seda enam on tantsuruumi eetika üheti mõistmine väga oluline.

Tantsuruumi saab käsitleda nii ruumilise territooriumina (st füüsiliselt piiritletud) kui ka vähem piiritletud keskkonnana – nii on seda eristanud ka informandid. Ühelt poolt tajutakse tantsuruumi lahtistest esemetest (toolid, lauad) tühjentatud lageda ruumina DJ või artisti ja kõlarite ees asuval alal. See ruum võib olla piiritletud piirete, seinte, valguse, dekoratsioonide või muude vahenditega.

Teisalt tajutakse tantsuruumi vähem piiritletud keskkonnana, näiteks kui see laieneb eelmainitud piiridest välja baarileti või muusika kostumisalani. Tantsuruumist eeldatakse seejuures ka pimedat, tossust ruumi. Tugeva ühisjoonena on informandid tantsuruumi terminit avades välja toonud, et tantsuruum on ala, kus põhitegevuseks on tantsimine ja muusika kuulamine, kus fookus on muusikal mitte inimestel. Tantsuruum on isiklik liikumisruum, mis asetseb voolavate piiridega kollektiivses ruumis.

Informantide kirjeldused illustreerivad juba kinnitatut ja ühtivad teooriaga – alternatiivsele tantsupeole on omane osalejate ühine eesmärk ja üldine arusaam sellest. Eelmainitu on selgelt avaldunud ka Ann-Katriin Kelderi magistritöös tantsupõranda kirjelduses: tantsupõrandal on peo kontekstis keskne roll, seal väljendatakse end läbi tantsu (kindel põhitegevus), tajutakse ühist lähedust (kollektiivne ruum) ilma füüsilise kontaktita (isiklik liikumisruum) (Kelder 2024: 51).

1.9.1 Tantsuruumi (kirjutamata) reeglid

Selleks, et analüüsida informantide negatiivseid kogemuslugusid ning formuleerida tantsuruumi turvalisemaks kujundavad soovitusel, annan kõigepealt ülevaate informantide käsitlest tantsuruumis kehtivatest reeglitest.

Küsimustikus on informantidele esitatud järgnev küsimus: „Kas Sinu arvates kehtivad tantsuruumis mingid kirjutamata (või isegi kirjutatud) reeglid? Millised need on ning kes ja kuidas neid praktiseerivad?“ jätkuküsimusega „Kas ja millised tegurid veel on Sinu jaoks olulised tantsuruumis positiivse kogemuse tekkeks?“. Mõlemad küsimused olid küsitluses vabatahtlikud, vähemalt ühele neist vastas 43-st informandist 41.

Suurem osa vastajatest leidis, et teatud reeglid tantsuruumis kehtivad: 39 vastajat väljendas reeglite olemasolu, kellest üks leidis, et reeglid küll kehtivad, kuid tema arvates neid olema ei peaks. Üks vastaja reegleid kehtivaks ei lugenud. Analüüsi raames lugesin reegleid kinnitavateks ka vastused, kus sõnasõnaliselt kas-küsimusele vastust polnud antud, kuid reeglid olid välja toodud või kirjeldatud muul moel. Seejuures väljendati nii kirjutamata kui ka kirjutatud reeglite olemasolu, seda, et reeglid sõltuvad peokeskkonnast (st on muutuvad) ning, et need võiksid olla sõnastatud ja üheselt mõistetavad.

Väljendatud käitumisnormid on olulisel määral seotud juba eelnevalt kirjeldatuga – kui tantsuruumi termini avamisel rõhutati, et tantsuruum on ala, kus põhifookus on muusikal ja tantsul, siis suures pildis mõistetakse reeglites hukka tegevusi, mis sellega ei korreleeru.

Vabaduse märksõna on vastustes läbiv, isiklik ruum ja segamata vabadus eneseväljenduseks tantsuruumis osutusid kõige kesksamaks. Seejuures on mainimist väärt, et tantsuruum kui ruum „vabaduseks“ on seda eelkõige isikutasandil ning selle toimimiseks on vabadus kollektiivselt reguleeritud: „Niiõelda väiksemas tantsuruumis (inimesesisene) reeglid ei kehti ehk kuidas inimene end liigutab, on reeglite vaba. Küll võiks olla hea tava suures ruumis teistele ruumi jätmise“ (V8, 1998, naine). Sama on täheldanud ka Schofield: „Kuigi klubid võivad olla transformatiivsed ja potentsiaalselt vabastavad ruumid [...] on need samal ajal ka tugevalt reguleeritud keskkonnad“ (Schofield 2024: 102).

Väga olulise käitumisnormina rõhutati tantsuruumis mitte (valjult) rääkimist või muude helide tekitamist (laulmine, karjumine, vilistamine, plaksutamine).

Vestlemiseks on tavaliselt ette nähtud eraldi teatud ruumid. Kõik, kes tantsivad, ei soovi ilmtingimata sotsialiseeruda, seega on viisakas tantsulaval võõrad inimesed rahule jätta. Pealagi on tantsulaval tihti kitsas ja väga vali, igasugune muusikast üle rääkimine, vilistamine, plaksutamine, kaasa laulmine ei paku kogemusele midagi positiivset juurde. (V22, 1999, naine)

Segavate faktoritena toodi välja telefonide ja taskulampide kasutamine, mille erodus tantsuruumis häirivalt mõjub. Seejuures nähti tantsuruumi privaatse sfäärina – pildistamist ja filmimist, eriti kui jäädvustusele jäävad ka teised ruumis osalejad, ei nähtud osana sellest privaatsest keskkonnast. Esile tõuseb osalejate poolt tajutav haavatus ja oht: kui tants on vahend igapäeva rütmist väljumiseks ja vabastuseks, siis võimalus sattuda sellega avalikku sfääri piirab selgelt eelmainitud eesmärgi teostust ja toob turvalisena nähtud ruumi karmi „pärismaailma“.

Alternatiivsele tantsuruumile omasena toodi välja nulltolerants vägivalda, agressiivsuse, diskrimineerimise ja solvungute suhtes ning kõrgendatud tähelepanu teiste ruumis osalejate heaolu osas. Seejuures tajuti eelmainitud eristusena peavoolupidudest, mille puhul hinnati teadlikus tarbitavate uimastite osas madalamaks ning ületarbimine tavalisemaks.

Siinkohal võib esile tuua ka turvalisema ööelu liikumist, mis mängib olulist rolli teadlikkuse ja abi kättesaadavuse tõstmises, liikumine on seejuures levinum alternatiivsetes keskkondades. Seda, et peavoolupidudel kättesaadav abi kohati võõristavana mõjub, on täheldanud ka Ööhaldjate tegevjuht Marit Oja – inimesed on abi osas pigem kahtlustavad ja harjunud rohkem varjama.

[Alternatiivses tantsuruumis] [...] inimesed hoivad teistel ikkagi silma peal. Kui keegi tüütab või ahistab kedagi, siis minna vahele ja teha kindlaks, et inimesel on okei – see on see

turvalisus, mis minu jaoks reivist 100% parema peo teeb kui suvakas klubis – inimesed teavad, et see on safer space ja ei karda sekkuda, kui keegi seda keskkonda rikub. Samamoodi kui kellelgi on halb, on liiga palju joobes või silmnähtavalt ebaadekvaatne, siis tehakse kindlaks, et tal on korras või ta saab abi. (V3, 2001, naine)

Lisaks toodi häiriva tegevusena välja DJ-segamine, seda nii soovilugude küsimise kui ka tehnika katsumise osas. Reeglite puhul kritiseeriti lahtise joogi ja ette jäävate asjadega (seljakott jms) tantsurumis viibimist ning tauniti nende jätmist ebasobivatesse kohtadesse (jookide asetamine tehnikale, asjade jätmine tantsupõrandale).

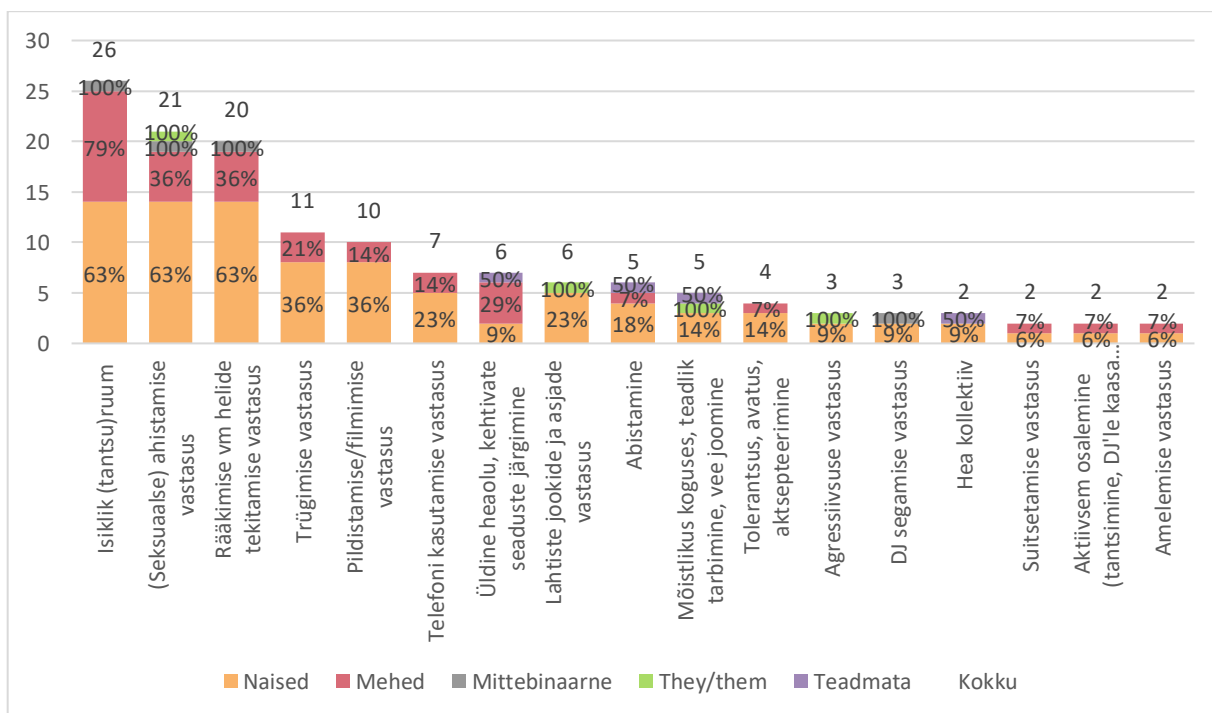
Siseruumides suitsetamine on Eestis rangelt reguleeritud ning üldjuhul keelatud, osades käesolevalt käsitlevates keskkondades seda siiski praktiseeritakse – tantsuruumi reeglites on esile toodud ka vastumeelsus selle tegevuse suhtes.

Üldistavalt saabki etiketi koondada sellele, et tantsuruumis peaks käituma nii, et turvaline on iseendal ja teistel.

1.9.2 Tantsuruumi reeglid ja tunnused ning nende esinemissagedus soolise identiteedi lõikes

Sissejuhatuses olen tutvustanud, et tantsupidude tantsuruumis isiklikult kogetud soovimatud lähenemiskatsed ja teised segajad suunasid mind uuritavat teemat lahkama – mis on tantsuruumis lubatud, mis ei ole? Isiklike kogemuste puhul olen tajunud selget soolist jaotust ning soovisin seega analüüsida, kas see esineb ka reeglite ja normide mõistmisel.

Mustrite väljendumiseks eristasin andmete analüüsimisel reeglite esinemissageduse soolise identiteedi lõikes. Allpool (Tabel 1) on välja toodud reeglid või tunnused, mida informandid tantsuruumile omistasid, eraldi pole välja toodud neid reegleid ja tunnuseid, mis esinesid vastustes üksikutel kordadel või mida väljendati pigem olulise vahendina paremaks kogemuseks, kui et reeglina. Sellistena on esile toodud näiteks ebasobilik alastus tantsuruumis, hästi koolitatud ja teadliku kollektiivi olemasolu, tasuta vee ja värsket õhu kättesaadavus. Tabelisse olen kandnud ka reeglite ja käitumisharjumuste üldsõnalised kirjeldused, millega peamiselt väljendati viisakust ja üldise heaoluga arvestamist. Iga tunnuse/reegli juures on näidatud selle mainimiste arv ja protsentiil soolise identiteedi lõikes.

Tabel 1 Tantsuruumile kohaldatud reeglite ja tunnuste jagunemine sugude lõikes, põhineb veebiküsitluse andmekogul

Kuigi reeglite puhul eeldatakse nende üheselt mõistmist, siis osade tunnuste puhul esines selge sooline erisus. Siinkohal on oluline märkida, et mingi tunnuse mainimata jätmine ei tähenda, et informant seda oluliseks ei pea – oma rolli mängib mälu, vastuse kirjutamise hetk, värskeim mälestus ja palju muud. Seega on järgnev soolisel identiteedil põhinev analüüs pigem kirjeldav kui määrav.

Naised on tantsuruumi reegleid üldjuhul kirjeldanud detailsemalt, tuues välja erinevad faktorid, millega tantsuruumis arvestama peaks. Sedapuhku on üldise heaolu tunnuse puhul suurem vastanute protsentiil just meestel („*No seadused kehtivad igalpool, arvan et tantsuruum ei erine igasugustest muudest kohtadest*“ (V34, 2002, mees)). Sama mõõdet näeb ka isikliku ruumi reegli puhul (isikliku ruumi all on tabelis mõeldud ruumi tantsimiseks, tantsuruumis olemiseks).

Suurimad erinevused vastanute protsentiilis esinevad (seksuaalse) ahistamise ja rääkimise mitte-tolereerimise reegli puhul. Naistest on mõlemat välja toonud 63%, meestest 38% (14-st 5). Seejuures on (seksuaalse) ahistamise välja toonud ka kaks muu sooidentiteediga informanti. Isikliku ruumi ja ahistamisvastase reegli erinevus seisneb eelkõige sisus ja motivatsioonis. Kui isikliku ruumi norm sätestab seda, kuidas ruumis osalejad selles asetuda võiksid – jättes üksteisele ruumi tantsimiseks –, siis ahistamise puhul räägime väga selgelt soovimatust (isiklikust) tähelepanust. Vastustes on naised üldjuhul eraldi välja toonud nii isikliku ruumi tantsimiseks kui seksuaalse ahistamise vastasasuse, kinnitades seega nende tegude motivatsioonide erinevusi:

[...]Jei tohiks üksteist katsuda (võõraid just), on väga oluline, et kõigil oleks oma ruum ja oma vabadus liikuda täpselt nii, nagu nad tahavad. Tantsuplats võib täis olla, aga EI TOHI minna kedagi näppima, füüsiliselt tantsima jne. Kui minna, siis alati küsida kas tohib käest kinni võtta vms ja kui ei taha, siis austada, rääkimata puusadest või keskkohast vms kinni võtmisest. (V3, 2001, naine)

Erisused esinevad ka näiteks agressiivsuse vastasuse ning aitamist ja sekkumist propageeriva normi osas (k.a teadlik kollektiiv), samuti lahtiseid jooke, ületarvitamist, DJ häirimist, pildistamist ja filmimist ning telefoni kasutamist kritiseerivate reeglite puhul. Ületarvitamist on seejuures seostatud ka turvalisuse aspektiga, nii tarvitaja kui teiste ruumis viibijate jaoks.

Väikseimad erisused esinevad reeglite puhul, kus mainitakse tantsuruumis suitsetamist ja amelemist.

1.9.3 Reegliteta tantsuruum

Ühe informandi vastusest saab välja lugeda, et tantsuruumi hea kogemus lasub ka isiklikul vastutusel ning meeldiva keskkonna saab ise valida: „*Ei tea reeglitest midagi. Kui keegi häirib tantsuruumis, siis valin parema asukoha*“ (V36, 1987, naine).

Teine küsitlusele vastanu on väljendanud, et tantsuruumis „kehtivad“ reeglid on konstruktsioon, mis on loodud teesklemaks kokkukuuluvust ja ühtsustunnet, kultuuri. Noored on alternatiivsed tantsupeod ülereglementeerinud, mis pärsib nende pidude iseäralikkust ja võimalust astuda üle piiride:

[...] minu arust on viimasel ajal tantsuruumid muutunud ülereglementeerituks. see gen Z obsessioon turvalisuse üle tekitab sellise tunde, et kogu aeg on mingi self-righteous¹ teismeline Karen² taevas, kes passib peale, et kõik tublisti ikka neid kirjutamata reegleid järgiksid. politseiriik on kolinud noorte inimeste pähe, internaliseeritud kuulekus. tulemus on see, et kõik peod on täpselt samasugused ja etteennustatavad, midagi huvitavat või iseäralikku ei juhtu. 90ndatel ja 2000ndatel see ei olnud veel nii [...] minu arust on kogu asja point see, et ühiskonnas üldiselt me peame nkn [nii kui nii] korda pidama, aga see on hingele opressiivne, nii et kuskil peaksid olema oasid, kus inimesed saavad natuke üle joonte värvida [...] minu jaoks on atraktiivne pidu see, kus keegi tõsiseid füüsilisi vigastusi ei saa, aga peale selle on lubatuse piirid avali ja hägused. osalejad teavad, et sisenevad ohutsooni ja vaatavad ise, et kui olukord väljub normaalsuse piirest, siis õigel ajal kõrvale põigata. mõnikord võiks ikka olla, et tehakse sündsusetu kommentaar või aetakse ligi või poisid lähevad suitsunurgas kaklema või mendid teevad reidi või keegi jookseb aines peaga paljalt ringi või nurga taga keegi teeb nikanaka. aga kuna selliseid asju ei maksa tänapäeval enam väga oodata [...] oled ühel käinud, oled kõikidel käinud. (V16, 1989, mees)

See, et alternatiivsed tantsupeod toimivad platvormidena, mis pakuvad võimalust vabastuseks, argielust erinevat keskkonda, on eelnevalt juba sätestatud. Lisaks on sätestatud see, et kõnealune vabastav, „reegliteta“ keskkond toimib suuresti reeglite ja käitumisnormide toel. Eelnevalt esitatud informandi vastus illustreerib probleemkohta selles, kui reeglid hakkavad „reegliteta“ vabadust pärssima. Seesugust muret eneseväljanduse piiramise suunal on väljendanud ka informant, kes muidu käitumisnorme toetab, seejuures on näha reguleeritud tantsuruumi ja vaba eneseväljendust pakkuva tantsuruumi konflikt:

[...] rohkem "mainstream" pidudel on vist ka palju tavalisem igasugune häälitsemine ja ringi kargamine ja esiritta trügimine mis võib kohati väga häiriv olla, selle vastu võiks ka mingi

¹ *Self righteous* - ennasttäis

² *Karen* on halvustav slängitermin, millega tavaliselt kujutatakse valget keskklassinaist, kes on ennasttäis või liialt nõudlik.

reegel olla (kuigi ma ei taha üldse kellegi lõbu ega selle väljanäitamise viise rikkuda) (V5, 2003, naine)

Ülereguleerimise probleemi jagas intervjuus ka alternatiivse ööeluasutuse tegevjuht, kes nentis, et muidu sotsiaalse platvormina toimivad (klubi)ruumid on üleregulatsioonidest justkui „kastreeritud“ ning kuigi kontakti otsimise tahe on olemas, ei julgeta seda väljendada, kartes mõjuda ahistava või soovimatu lähenejana.

Tegemist ongi konfliktse probleemkohaga, millele ühtse lahenduse leidmine on keeruline. Tantsuruumid ja neid ümbritsevad (klubi)ruumid toimivad dünaamiliste areenadena, kus kokkulepete ja reeglite kehtivus ja praktiseerimine on mõjutatud paljudest faktoritest, raskendades nende kinnistamist.

1.10 Kogemuslugude analüüs

Informantide arusaam tantsuruumi reeglitest on üldpildis siiski ühtne – olulisimal kohal seisab isikliku ruumi austus. Turvaline keskkond, kus end vabaks lasta ja haavatav olla, pakub käitumisnormide toel platvormi reguleeritud vabaduseks. Tantsuruum on koht, kus tolereeritakse, aktsepteeritakse ja hoolitakse.

Sarnaselt käesoleva töö põhifookusele, seab Ruby Schofield artiklis „Into the Magic Circle“ kahtluse alla alternatiivse tantsupeo turvalisuse. Lisaks sellele, et tantsupeod on vabaduse saavutamiseks reguleeritud, tõdeb Schofield, et need on ka keskkonnad „[...] mis taasloovad olemasolevaid sotsiaalseid norme ja praktikaid, peegeldades “pärismaailma” repressiivseid ja marginaliseerivaid dünaamikaid“ (2024: 102).

Sarnaselt eelneva tabeliga, olen ka allpool toodud tabelisse kandnud soolise identiteedi lõikes tunnused, mille ümber informantide negatiivsed kogemuslood keerlesid. Kuna informandid said esitada ka rohkem kui ühe loo, on tunnused esitatud kvantitatiivselt.

et too DJ nõme inimene on. Mulle jäi ääretult segaseks, miks sellist inimest siis üldse palgata kui võidetavalt "kõik teavad" et ta nõme on. Veel enam, palgata teda pidudele kus liiguvad alkohol ja narkootikumid ning inimesed on väga haavatavas seisundis. (V6, 2001, mittebinaarne)

Nt on tantsuruumis tavaline, et mööda minnes pannakse käsi mõnele privaatsemale piirkonnale (eriti naiste puhul.. nt piht, puusad, kintsud, tuharad). Või tehakse nilbeid kommentaare. Samuti ei oma mõned isikud oskust tunda ära sõna "ei" - ehk kui liginetakse huvi pakkuvale isikule ja saadakse "korvi", siis tihti ei jäeta seda isikut rahule. Mõnel juhul olen kogenud isegi jälitamist - nt on baari järgi tulnud, jooki pakutud, keeldumise peale pahaseks saadud jne. Ka sõbrannade puhul olen sama mustrit näinud, kuidas mehed end peale suruvad [...] Need kogemused on olnud mul DJ-na peol. Ühel juhul tuldi mulle seti keskel pakkuma ühe purjus meesterahva poolt, et ega ma sooviks temaga vetsu s*ksima minna. Kui ta pikalt saatsin ja ei ütlesin, sõimas mind "l*tsiks". See pani mega vastikult tundma, aga sain tänu setile keskendumisele sellest üle. Teine juhus oli samuti ühel peol, kui tantsuplatsilt visati minu suunas kokteiliklaas (olin DJ puldis, mängisin seti partneriga). Ei tea kes viskas, miks, mis eesmärgiga. (V27, naine)

Ka meessoost vastajad, kes seksuaalse ahistamise juhtumit puudutasid, tegid seda olukordadest, kus ahistamine oli suunatud kas nende naissoost partneri vastu või olid nad pealtnägijaks juhtumile, kus naissoost isikut ahistati.

Kogemus oli Tartus [...] avalikul üritusel. Olin oma neiu ja sõbrannaga tantsimas ja mingi kutt lähenes neile mõlemale selja tagant tantsimise ajal, et nendega koos tantsida/grindida. Ta ei mõistnud, et neile ei meeldi see tähelepanu/ahistamine ja lähenes neile korduvalt. Nad on mõlemad harjunud sellega, et väljas käies suvakad mehed tulevad sind näperdama, aga see siiski tülgastab ja segab tantsimist. Olukord lahenes siis, kui ma läksin ise selle kuti selja taha ja panin käed tema puusadele ja hakkasin teda enda poole tõmbama :) Ta muutus hästi järsku hästi tõsiseks ja ei seganud enam. Üldiselt sellist näperdamist näen ma kõrvalt peaaegu iga kord oma neiuga tantsimas käies (Tartus ja Tallinnas) [...] Peaaegu kõik minu negatiivsed kogemused klubikultuurist on seotud minu neiu ahistamisega. (V17, 1998, mees)

Meeste isiklike kogemustlugude puhul tuleb eelkõige esile atmosfääri või infrastruktuuri puudutavad negatiivsed faktorid (halb muusika ja valgus, rääkimine tantsuruumis), trügimine, lahtised joogid tantsuruumis, isiklike asjade kaotamine, agressiivne või ebaviisakas käitumine nende suunas: „Üldiselt on [...] seotud olnud eelkirjeldatu eiramisega - trügimine, telefonides passimine, pildistamine, aga ka liigne Karneval teinekord, mis võtab fookuse. Kehv infra - soundi, valguse jms osas on samuti olnud mureks“ (V24, 1984, mees).

Informandid jagasid ka ületarvitamisega seotud negatiivseid kogemusi, sh olukordi, kus ületarvitaja rollis olid nad ise. Viimase puhul väljendati piinlikkustunnet selle üle, et oma seisundi tõttu võidi muutuda teistele koormaks ning seeläbi nende peokogemust negatiivselt mõjutada.

Negatiivsete faktoritena esinesid segajad, mis häirisid muusikale keskendumist (laulmine vm helide tekitamine) või rikkusid privaatsust, viimase puhul esineb väga selgelt filmimise ja pildistamise negatiivne mõju tantsuruumis osalejatele.

Just eile klubis käies mini tibi filmis sada korda enda snapchati videoid ja ma nägin et tema ees tantsisid gei noormehed, kes vaga end nautisid. olgugi et neil poistel oli vast okei (voi nad ei marganud) tundsin isegi mina end ebamugavalt. naise ekraani heledus oli nagu keskpäevane päike ning ta kohe kindlasti ei tulnud tantsuruumi tantsima, vaid lihtsalt snapchatte tegema. ütlesin talle pisut kurjal toon, et "why are you filming them? it is not nice" aga ta vist ei saanud minust aru, poputas midagi ja siis jätkas. (V14, 2002, naine)

Pea igal [...] üritusel trügib rahvas minust ette ja taha, lisaks on seal väga palju neid kes räägivad, hõiskavad, filmivad välguga ja hüppavad väga hoogsalt ja võtavad palju ruumi sellega jällegi, ei taha kellegi lõbu rikkuda ja tantsuplats on mõeldud kõigile aga ei tundu sellise muusikaga kohane nt eee-ooo pidevalt karjuda ning välguga filmimine on häiriv sest see on nii ere + vb sa ei taha nende videole jääda (V5, 2003, naine)

Seksuaalse ahistamise tunnustega kogemuslugude puhul eristasin lisaks tunnustele ka situatsioonide lahendused – pea kõik seksuaalse ahistamise situatsioonid lõppesid sellega, et ahistatav ise pidi situatsioonist lahkuma või selle lahendama: „Mõnel underground peol on võtnud võõras inimene ümbert kinni ja see on natuke ehmatanud, kuid olukorrast pole kunagi teavitanud. Olen sellisel juhul ise tantsupõrandalt lahkunud“ (V37, 2003, naine); „Suurem avalik üritus, osaleja, mingi suvaline noormees pidas normaalseks käed külge panna mulle, see oli väga ebameeldiv nii mulle kui sobrannale mu kõrval ja me lahkusime ürituselt“ (V13, 2005, naine).

Seejuures on situatsioonidel olnud pealtnägijaid, kuid harva sekkujaid. Mitu korda mainiti, et kaitsekilbina on töötanud meessoost (poiss)sõprade kasutamine barjäärina ning seda, et ka teavitamisjärgselt pole ahistamissituatsiooni (turva)meeskonna poolt lahendatud:

[...] aga päris tihti on kahtlase olekuga vanemad mehed ligi tantsinud ja pidevalt eemaldumisel järgnenud. On juhtunud nii privaatsematel kui ka laiemale publikule avatud yrridel. Ka paljude sõpradega on sama juhtunud ja mehed on hakanud näperdama ja kätt kuhugi toppinud / ymbert kinni votnud. Tavaliselt olen sõprade ette läinud või kellelegi öelnud, aga tihti pole sellega nendest lahti saanud. See on tekitanud ebamugava ja eba turvalise tunde ning olemise ära rikkunud. Perversselt on käitunud ka turvamees ise. (V11, 2004, naine)

Tantsides tuli vanem mees selja tagant, kes võttis ümbert kinni ja üritas suudelda. Mees ise kadus kiiresti niiet nägu ei olnud näha. Ümbritsevad inimesed ei teinud välja ja ise lahkusin ebamugavustundega töö õhtu tantsuplatsilt. (V8, 1998, naine)

See tähendab, et lisaks sellele, et tantsuruumi turvalisus on rikutud, toimub selles aktiivselt ka marginaliseerivate normide ja dünaamikate taasloomine ning veelgi sügavam kinnitamine.

Eelnevalt toodud vastuste põhjal saab oletada, et tantsuruumis osalejatel on ühine eesmärk ning seda eeldatakse ka teistelt. Turvalisust kogetakse sarnaselt – reguleeritud vabaduse toel. Kui reeglite osas – vähemalt isikliku ruumi austamise puhul – on arusaam neist suures pildis ühtne, siis kuidas selgitada informantide kogemusi? On selge, et negatiivsetest kogemustest moodustuvad mustrid ning kogemuste põhjused ei ole üldjuhul ühekordsed ja juhuslikud. Miks lasub nende situatsioonide lahendamine siiski ohvritel ning kuidas saab olukorda parandada?

Siinkohal on oluline valimit kriitiliselt analüüsida. Küsitluse vastustes ei pruugigi kajastuda just nende inimeste arvamus, kes reegleid ja käitumisnorme kas ei praktiseeri või ei teadvusta. Küsitlus oli vabatahtlik ning levis läbi skeenesiseste kanalite, mistõttu võib pidada tõenäoliseks, et küsitlust pidasid relevantseks (või üldse jõudsid selleni) eelkõige need, kes reeglite kontseptsiooniga juba tuttavad ning suurema tõenäosusega ka järgijad. Käesoleva töö eesmärk siiski eelkõige seisnebki (kirjutamata) reeglite mõistmisel ning teadlikuse tõstmises, et liikuda turvalisema ööelu suunas.

1.11 Soovitused turvalisemaks tantsuruumiks

Ehkki kõik informandid ei nõustunud üheselt käitumisnormide kehtivuse või vajalikkusega, ning arvestades, et valimis ei pruugi olla esindatud need, kes normidest kõrvale kalduvad või nendega ei samastu, jätkan enamusvastustele tuginedes siiski järeldusega, et tantsuruum ei pruugi osalejate jaoks olla turvaline, kuigi see on eeldus, millega sinna sisenetakse.

Turvalisema tantsuruumi alla ei lähe mitte ainult reeglistik ja täpsed käitumisnormid ning nende järgimine tantsuruumis osalejate poolt, vaid äärmiselt oluline vastutus lasub ka keskkonnal ning selle kujundajatel. Järgnevalt keskendun olulistele aspektidele ja võimalikele lahendustele, mis toetavad turvalisema tantsuruumi ja ööelu kujundamist. Tuginen seejuures intervjuudele ja osalusvaatlustele. Siinkohal tuleb arvestada, et osalusvaatlustel häirivaks hinnatud olukorrad on põhinenud isiklikel kogemustel ja arusaamad, mis võivad erineda teiste osalejate omast. Minu positsiooni mõjutas ka töö keskendumine turvalisuse küsimustele ning varasem kokkupuude negatiivsete kogemustega, mis võisid suurendada negatiivsete faktorite tajumise tundlikkust.

Intervjuudes Eesti ööelu oluliste võtmeisikutega küsisin neilt, kuidas alternatiivset (tantsu)ruumi turvalisemaks kujundada. Kõige tõhusama meetodina töid vastajad esile personaalse lähenemise ja grupimõju – see tähendab, et normide rikkujat peaksid korrale kutsuma eelkõige tema lähiringkond ning teised ruumis viibijad. Elise Rohtmets rõhutas intervjuus, et (uusi) skeeneliikmeid saabki „kasvatada“ – see ei tähenda pelgalt normide ülekandmist, vaid on vajalik ka skeene püsimajäämiseks ja nooremate põlvkondade kaasamiseks. Osalusvaatlustel täheldasin, et peosituatsioonis tantsuruumis viibides oli täielikult lõdvestumine minu jaoks tihtipeale keeruline – pidevalt pidi olema valmisolek enda ja teiste turvalisuse tagamiseks. Sarnast kogemust jagasid osalusvaatluste ajal ka teised, peamiselt naissoost tuttavad. Kui vastutus normide kehtestamise ja hoidmise eest jaguneks ühtlasemalt kõigi, või vähemalt rohkemate osalejate vahel, võib see muuta käitumisnormide elluviimise oluliselt sujuvamaks ja efektiivsemaks. Nafees Alam ja Dawn O’Connell on artiklis „Nightlife human behaviour“ välja toonud, et ööelus põhineb käitumisnormide määratlemine ja praktiseerimine sageli just eakaaslaste jälgimisel ja imiteerimisel, eriti kuna keskkonnale on iseloomulik normide muutlikkus (2024: 3-4). Siinkohal on võimalus grupimõju kasutada tööriistana – ühe inimese käitumine saab mõjutada suure hulga teiste suhtumist ja käitumisnorme.

Nagu teoorias osas käsitletud, on skeenede struktuur olemuslikult muutlikum kui näiteks subkultuuridel. Tihti moodustub skeene ühe konkreetse peosarja või toimumispaiga ümber, kujundades ajapikku välja sellele kogukonnale omased käitumisnormid ja arusaamad. Isiklikud kogemused ning informantide vastused näitavad, et isegi kui alternatiivsete tantsupidude osalejad jagavad üldjoontes sarnaseid arusaamu, võivad käitumisnormid eri skeenede vahel märkimisväärselt erineda. Näiteks toodi välja, et osade peosarjade puhul on häälekam osalemine tantsuruumis normiks, samas kui mõne teise skeene üritusel on see pigem taunitud. Uude skeenesse sattudes võivad varasemas keskkonnas sobinud käitumisnormid uues ruumis osutada hoopis sobimatuks või tõlgenduda teisiti, mis võib nende praktiseerimisel põhjustada ebamugavust teistele ruumis osalejatele. Sellistel juhtudel ei ole tegu aga pahatahtliku käitumisnormide rikkumise, vaid teadmatusena. Siin peitub võimalus uute tulijate „kasvatamiseks“ – normide selge, ent mõistev kommunikatsioon võimaldab kehtestada skeene arusaamu ja ühte tege toetada ka skeene püsimajäämist, vastandudes näiteks lahendusele, kus

kõik normide rikkujad koheselt keskkonnast välja arvata. Samas tuleb siinkohal arvestada, et skeenedele ongi omane pidev muutumine ning „kasvatus“ ei eelda rigiidsust.

Lisaks personaalsele sekkumisele rõhutati tõhusa meetmena keskkonna väliskuvandi teadlikku kujundamist. Plakatid uste ja seinte peal, teemakohased postitused sotsiaalmeedias, selgelt sõnastatud (maja)reeglid ning muu teavitustöö on vahendid, millega saab kujundada ühiseid arusaamu, aktsepteeritavaid norme ning suunata ruumist osa võtma neid, kes seda eesmärki jagavad. Samuti aitab teadlikult kujundatud väliskuvand ennetavalt suunata eemale inimesi, kelle hoiakud ja eesmärgid ei pruugi turvalist keskkonda toetada.

Mõned informandid tõid esile, et reeglid ei tohiks jääda vaid ühise arusaamise tasandile, vaid need tuleks ka selgelt ja nähtavalt esitada. Nii on näiteks toimunud Sotsiaalkindlustusamet programmi „Seksuaalsest ahistamisest vaba ööelu“ puhul, kus ettevõtetele saadeti nähtavale kohale paigutamiseks informatiivsed plakatid. Turvalisust käsitlevate (maja)reeglite sõnastamine ja nende nähtaval kohal esiletoomine täidab mitut eesmärki: aitab ennetavalt anda võimalikele piiride rikkujatele aimu kehtivatest normidest, soodustab positiivset grupimõju (nt suurendades tõenäosust, et normide üleastumisele reageeritakse), julgustab probleeme märkama ja neist teada andma ning pakub seega tuge võimalikele ohvritele. Seejuures on oluline, et reeglid ei jääks üksnes illustratiivseks elemendiks, vaid oleksid ka järjepidevalt praktiliselt rakendatud.

Teatud juhtudel kasutatakse ennetustööna ka uksefiltrit ehk *bouncer*'it ehk sissepääsu turvatöötajat, kelle ülesanne on hinnata sisenejate sobivust keskkonda.

Turvameeskonna puhul peeti oluliseks, et selle liikmed oleksid teadlikud konkreetse sündmuse või keskkonna eripäradest ning suudaksid oma tegutsemisviisi vastavalt kohandada. Mitmed intervjuueeritavad rõhutasid, et turvatöötaja usaldusväärsus ja suhtlusstiil mängivad olulist rolli turvalise (tantsu)ruumi loomisel. Alternatiivse ööeluasutuse tegevjuht nentis, et peavooluklubide turvatöötajad on sageli harjunud tööga, mis nõuab pidevat valmisolekut jõuliseks ja füüsiliseks sekkumiseks. Selline lähenemine võib (alternatiivsetes) peokeskkondades osalejatele mõjuda pigem tõrjuvalt kui turvatunnet suurendavalt. Inimeste käitumist ööelus käsitlev uuring näitas, et turvameeskonna hoiakud mõjutavad otseselt ruumis kujunevaid suhtlusnorme – näiteks rahumeelne ja lugupidav probleemide lahendamine turvatöötajate poolt annab osalejatele signaali, et samasugune suhtlusviis on selles ruumis

ootuspärane ja normiks (Alam & O'Connell 2024: 6). Alternatiivse ööeluasutuse tegevjuhi sõnul võiks alternatiivse ööelu kontekstis turvatöötaja kehtastada pigem mõistlikku autoriteeti – olla „normaalne inimene“, kes suudab kehtastada piire oma võimu mitte ära kasutades. Natalie Mets tõi välja, et turvatöötajate rolli ühtset täitmist ja mõistmist takistab ühtlustatud standardite puudumine, mistõttu jääb sageli ebaselgeks (nii peokülastajatele kui ka töötajatele endile), mida turvatöötajatelt täpselt oodatakse.

Oma osalusvaatlustest lähtudes olen täheldanud, et kui turvatöötajat tajutakse vastandliku või isegi vaenuliku rollina, siis kalduvad osalejad abi otsimise asemel probleeme varjama – seda eriti olukordades, kus on hirm karistuse ees (nt uimastite ületarbimise või meditsiinilise abi vajaduse korral).

Lisaks turvatöötaja rolli täpsemale mõtestamisele rõhutati ka kogu kollektiivi teadlikkuse ja vastutusvõime olulisust. Puuduv väljaõpe esmaabi andmise ja kahjude vähendamise valdkonnas ning selgete, ühtsete juhiste puudumine hädaolukordadeks pärsivad ruumi turvalisust. Natalie Mets nentis, et hägused piirid personali ja külastajate vahel ning ebakaines seisundis personal võivad kaasa tuua olukorra, kus ruumis puudub selge ja usaldusväärne vastutaja, kellelt vajadusel abi saada. Külastajal peab olema võimalus personali poole pöördudes saada adekvaatset ja ammendavat abi, sama oluline on ka töötajate endi turvatunne ja heaolu.

Hea infrastruktuur mängib suurt rolli turvalise kogemuse tekkes. Küsitlusele vastanud informandid toonitasid kättesaadava vee ja värsket õhu olulisust, seda töid eranditult välja ka kõik intervjuueeritavad. Samuti toodi välja puhkealade olemasolu, funktsioneerivad ja piisav arv tualette, loogiliselt kujundatud liikumine ja ruumid (st kas on kitsaid koridore, järsked treppe, „pudelikaelu“ jms).

Turvalisema tantsuruumi loomine ei seisne aga ainult füüsilises keskkonnas, vaid ka selles, millised väärtused ja ootused ruumis valitsevad – teisisõnu, milline on kultuur. Kui kahjude vähendamise meetodid muutuvad normaalsuseks, hakkab ka üldine arusaam sellest, mis on sobilik või aktsepteeritud käitumine järk-järgult muutuma. Selline kultuurimuutus ei saa aga tugineda üksnes üksikisikute vastutusele. Ühiskondliku normi kujundamine eeldab läbimõeldud, järjepidevat ja mitmetasandilist teavitustööd. See hõlmab nii visuaalseid sõnumeid (nt plakatid, majareeglid), avalikke vestlusi (nt sotsiaalmeedias), ühtseid standardeid, kollektiivi panustamist kui ka eeskuju näitamist korraldajate, personali ning grupimõju tasandil. Selge ja

ühtne väärtuste kommunikatsioon ruumis loob eeldused, et osalejad saaksid nende väärtustega tutvuda, omaks võtta ning praktiseerida.

Kokkuvõte

Alternatiivse elektroonilise muusika tantsupeod pakuvad platvormi eneseväljenduseks ning vaheldust argielu rutiinist ja igapäeva muredest. Nagu teistel ööelu platvormidel, kohtuvad ka sellel väljal vabadus ja piiride kompamine, kõrgendatud meeleolu, sidemete ja naudingute otsing. Need alternatiivsed ruumid toimivad selles osalejatele tihti ajutise pelgupaigana „pärismaailma“ eest – hinnanguvaba ja turvalise keskkonnana, kus esile saab tõusta eneseotsing ja identiteediloome, kuuluvus ja kogukond. Tantsupidude tantsuruum pakub platvormi tajumuutusteks, võimalust kogeda midagi sügavalt isiklikku ja vabastavat keskkonnas, kus on loodud selleks vastavad tingimused.

Ka minu jaoks kujunes see ruum esmalt vabastust pakkuvaks eneseväljenduse platvormiks, turvaliseks ruumiks, kus „pärismaailmast“ tuttavatel normidel kohta ei olnud. Kogedes aga tantsuruumis soovimatuid lähenemiskatseid, tähelepanu jt häirijaid, pidin eelmainitu ümber mõtestama. Arusaam alternatiivsest tantsuruumist kui üdini turvalisest ruumist kujunes utoopiliseks – kuigi alternatiivne tantsuruum eristub peavoolust, ei ole see immuunne sarnastele probleemidele ja muustritele.

Käesolevas töös võtsin luubi alla kuidas kogevad tantsuruumi ja turvalisust teised selles alternatiivses ruumis osalejad. Millised kirjutamata normid, kokkulepped ja reeglid sellises ruumis eksisteerivad – kui üldse – ning kuidas neid praktiseeritakse? Iseäranis olulise fookuse seadsin sellele kas, kuidas ja kes neid kokkuleppeid rikub ning millised lahendused võivad aidata neid faktoreid minimaliseerida ning tantsuruumi turvalisemaks kujundada.

Uurimuse keskmes oli veebiküsitlus, mille peamine eesmärk seisnes tantsuruumi negatiivsete kogemuslugude, aga ka kontekstualiseeriva teabe kogumises alternatiivsete tantsupidude ning tantsuruumis kehtivate reeglite kohta. Lisaks küsitlusele kogusin andmeid intervjuude teel Eesti ööelu oluliste võtmeisikutega ning viisin läbi osalusvaatlusi. Andmete analüüsimiseks kandsin küsitluse vastused tabelisse ning kasutasin korduvate muustrite esiletoomiseks värvikoode. Korduvate tunnuste põhjal koostas kaks ülevaatlikku statistikat: tantsuruumis esinevad reeglid

soolise identiteedi lõikes ja negatiivsetes kogemuslugudes esinevad tunnused soolise identiteedi lõikes.

Küsitluse teel kogutud vastustest selgus, et alternatiivse tantsupeona mõisteti eelkõige elektroonilise tantsumuusikaga üritust, kus muusikavalik, artistid ja valgus- ning dekoreerimislahendused on kureeritud. Selle ürituse keskmes nähti kogukonda, avatust, muusikat ja tantsimist ning ühist eesmärki. Alternatiivne tantsupidu eristati peavoolu omast eelkõige just viimase järgi – küsitlusele vastanud tõid esile, et erinevalt peavooluüritustest keskendutakse alternatiivsetel tantsupidudel eelkõige muusika teadlikule kuulamisele ja tantsimisele, samuti osaletakse pidudel sageli just artisti või muusikastiili pärast, mitte pelgalt sotsiaalse meelelahutuse eesmärgil. Samuti eristati tarbimisharjumusi, muusikastiile ning käitumisnorme. Suurem osa vastajatest leidis, et alternatiivses tantsuruumis kehtivad mingid (kirjutamata) käitumisnormid või reeglid.

Kõige sagedamini mainitud normid puudutasid isikliku ruumi austamist, füüsilise ja seksuaalse ahistamise ning agressiivsuse vastuvõetamatust, privaatsuse olulisust (nt pildistamise ja filmimise kontekstis) ning tantsuruumi hoidmist segavate faktorite vabana (nt valjuhäälnähtamine). Lisaks käitumisnormidele rõhutati ka infrastruktuuri olulisust – ligipääs värsketele õhule ja puhtale veele, puhkealade olemasolu, piisav arv toimivaid tualette ning loogiliselt üles ehitatud ruum (nt kitsaskohtade ja järskude treppide vältimine). Käitumisnormide sõnastamises esinesid ka erisused sooliste identiteetide vahel: naissoost, mittebinaarsed ja *they/them* asesõnu kasutavad informandid avasid reegleid detailsemalt, toonitades selgelt näiteks seksuaalse ahistamise mittelubamatust ning isikliku ruumi austamise vajadust, meessoost vastajad tõid rohkem välja üldisemaid väärtusi, nt seaduskuulekus ja üldise heaolu põhimõtted. Reeglite osas ilmnis ka kriitiline hoiak ülereguleerimise suhtes. Mõned informandid tõid esile, et tänapäeval alternatiivsetel tantsupidudel rakendatavad käitumisnormid on piiravad ning võivad hakata takistama isiklikku vabadust, sotsiaalseid sidemeid ja kogukonna mitmekesisust.

Üldjoontes joonistus seega välja kaks paralleelset lähenemist: ühelt poolt vajadus tantsuruumi turvalisust tagavate ja selgelt sõnastatud normide järele ning teisalt soov säilitada tantsuruumi kui vaba ja reegliteta keskkonda.

Enamjaolt väljendus informantide vastustest, et tantsuruumi mõtestatakse kui turvalist keskkonda, kus luuakse käitumisnormide toel reguleeritud vabadus ning sobivad tingimused

vabastava tegevuse (nt tantsimise) praktiseerimiseks. Samas peegeldavad informantide negatiivsed kogemused, et isegi selles „turvalises“ ruumis võivad esineda ühiskonnas laiemalt esinevad marginaliseerivad mustrid, samuti sellele alternatiivsele ruumile omased murekohad. Kui meeste kogemuslugudes esinesid sagedamalt tunnused, mis olid seotud infrastruktuuri (valgus, heli), rahvamassi (trügimine, lahtiste jookide peale ajamine) või üldise õhkkonnaga, siis teiste sooidentiteetide puhul tuli joonistus väga selgelt välja seksuaalse ahistamise kogemused tantsuruumis.

Oluline tendents oli, et ahistamissituatsioonide puhul lasus olukorra lahendamise vastutus valdavalt ohvritel endil – nad kas pidid ise olukorrast eemalduma või kasutasid oma (meessoost) partnerit või sõpru „kaitsekilbina“. Väga harva mainiti, et sekkunud oleksid olukorra pealtnägijad, ning mitmel korral ei järgnenud olukorrast teavitamisele ka (turva)töötajate sekkumist. Mõnel juhul oli ahistavaks osapooliks turvatöötaja ise.

Uurimistöö valimi vastustele tuginedes saab väita, et kuigi reeglite mõistmises valitseb suures pildis justkui üksmeel, ei kajastu see nende tegelikus järgimises tantsuruumis. Korduvad mustrid viitavad sellele, et probleemid ei ole juhuslikud, vaid pigem süsteemsed ning peegelduseks ühiskonnas laiemalt aktsepteeritud normidest. See kontrast alternatiivse tantsuruumi ootuste ja tegelikkuse vahel viitab vajadusele süsteemsemate muutuste järele, et „pärismaailma“ marginaliseerivad probleemkohad asenduks ootuspäraste normidega. Oluline on, et reeglite mõistmine ja rakendamine ei jääks vaid nende osalejate tasandile, kes juba väärtustavad tantsuruumi kultuuri ja norme, vaid ka keskkonna kujundajate – korraldajate, personali ja turvatöötajate – vastutusele.

Olulise meetodina turvalisema tantsuruumi kujundamiseks toodi esile personaalse lähenemise ja grupimõju kasutamist normide kehtestamiseks. Lähiringkonna ning teiste ruumis osalejate reageerimine normide ületamisele kaasab ja suunab uusi skeeneliikmeid praktiseerima aktsepteeritud käitumisnorme, toetades seejuures ka skeene jätkumist. Visuaalsed ja avalikud kommunikatsioonivahendid, nagu plakatid ja selgelt sõnastatud reeglid, aitavad kujundada ühiseid arusaamu ning toetavad ruumi turvalisust nii grupimõju kui ka ennetustöö näol. Seejuures tuleb tagada, et reeglid ei oleks pelgalt illustratiivsed, vaid neid ka aktiivselt rakendatakse. Turvatöötajate puhul rõhutati, et nende roll peaks eelkõige seisnema turvalisuse tagamises, kuid seda mitte võimu ärakasutavalt. Autoriteetne, kuid mõistev suhtlusstiil soosib

turvatunde teket ning seab seejuures sama standardi ka teistele ruumis osalejatele. Samas agressiivsed ja jõulised lähenemised võivad osalejatele mõjuda tõrjuvalt ja takistada abi otsimist, eriti uimastite ületarbimise jt olukordades, kus on oht karistusele. Seejuures on murekoht ka turvatöötajate ühtsete standardite ja koolituste puudumine – sama probleem laieneb ka personalile. Turvalisuse tagamiseks on hädavajalikud selged rollid, teadlikkus ja oskus olukordades tegutseda, seda ka kahjude vähendamise kontekstis. Lisaks inimfaktoritele mängib turvalisuse loomisel rolli infrastruktuur: vesi, värske õhk, puhkealad, tualetid ja loogiline ruumijaotus.

Turvalisema tantsuruumi kujundamiseks on kõige olulisem siiski kultuurimuutus – jagatud väärtused, ootused ja normid, mis on kollektiivselt aktsepteeritud, mis mitte. Kahjude vähendamise meetodite normaliseerimine aitab kujundada uusi käitumisnorme, kuid see eeldab enam kui ainult üksikisikute vastutust. Kultuurimuutuse saavutamiseks on vajalik järjepidev ja mitmetasandiline teavitustöö, kus olulist rolli mängivad sõnumite ja seisukohtade selge kommuniqueerimine, eeskuju ja grupimõju tööriistana kasutamine ning kollektiivne panus.

Soovin siinkohal esile tuua, et käesolev töö on kirjutatud privilegieritud perspektiivist, arvestamata suutmissurve (*ableism*) ilminguid ühiskonnas ja klubiruumide ülesehitusel. See tähendab, et käsitletud turvalisuse tunnustest on puudu ligipääsetavuse (*accessibility*) ja sellest mõjutatud inimeste kogemused. Tegemist on olulise ühiskondliku diskussiooniga, mis loodetavasti leiab oma koha tulevastes akadeemilistes uurimustes.

Käesolevat tööd võib käsitleda potentsiaalse alusmaterjalina edasisteks teavitustegevusteks ja aruteludeks ööelu turvalisuse teemal. Bakalaureusetöö uuringust moodustub tantsuruumis osalemise juhend illustratiivse plakati näol. Kogemuslugudele tuginedes on kavandamisel *performance*-tantsupidu, kus taasesitatakse tõsielulised häirivad situatsioonid. Soovin seekaudu pakkuda sissevaadet tantsuruumis osalejate kogemustesse ning innustada märkama, sekkuma ja arenema turvalisema tantsuruumi nimel.

Kasutatud allikad ja kirjandus

Anonüümne informant 2024. Intervjuu autorile, 18.12. Märkmed autori valduses.

Mets, Natalie 2024. Intervjuu autorile, 22.11. Märkmed autori valduses.

Oja, Marit 2024. Intervjuu autorile, 13.11. Märkmed autori valduses.

Oja, Mikk 2024. Intervjuu autorile, 22.11. Märkmed autori valduses.

Rohtmets, Elise 2024. Intervjuu autorile, 13.11. Märkmed autori valduses.

Veebiküsitluse vastused 04.04.2024 – 31.03.2025. Autori valduses.

Välitöömaterjalid 01.10.2024 – 31.03.2025. Autori valduses.

Kirjandus

Alam, Nafees; O'Connell, Dawn 2024. Nightlife human behavior. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*. doi=10.1080/10911359.2024.2446824

Allaste, Airi-Alina (toim.) 2013. *Subkultuurid. Elustiilide uurimused*. Tallinn: Tallinna Ülikool.

Allaste, Airi-Alina 2001. Klubikultuur Eestis. *Ülbed Üheksakümnead*. Toim Sirje Helme ja Johannes Saar. Tallinn: Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus, 67 – 82.

Anderson, Tammy L. 2009. *Rave culture: the alteration and decline of a Philadelphia music scene*. Philadelphia: Temple University Press.

Bellis, Mark A.; Karen Hughes ja Helen Lowey 2002. Healthy nightclubs and recreational substance use. From a harm minimisation to a healthy settings approach. *Addictive behaviors*, 27 (6), 1025 – 1035.

Cherkasova, Anastasiia 2023. Community in Sound: A Case Study of Nightlife Clubbing Scene in Tallinn, Estonia. Tallinna ülikool, Humanitaarteaduste instituut.

- Charlois, Thierry (koost.) 2009. Safer nightlife in Europe. 5th Meeting EXASS Network in Budapest, Hungary. Pompidou Group. Council of Europe. <https://rm.coe.int/safer-nightlife-in-europe-fifth-meeting-exass-network-in-budapest-hung/168075f9a3>
- Helme, Sirje; Saar, Johannes (toim.) 2001. *Ülbed Üheksakümnendad*. Tallinn: Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus.
- Hesmondhalgh, David. 2013. *Why music matters*. Chichester; Malden, MA: Wiley – Blackwell.
- Hutson, Scott R. 2000. The Rave: Spiritual Healing in Modern Western Subcultures. *Anthropological Quarterly*, 73 (1), 35 – 49.
- Juhend: Seksuaalsest ahistamisest vaba ööelu 2024 = Juhend: Seksuaalsest ahistamisest vaba ööelu. Tallinn: Sotsiaalkindlustusamet ja Tallinna Linn. https://s3-web-1a.tehik.ee/palunabi-live-web-prd/s3fs-public/2024-02/seksuaalsest_ahistamisest_vaba_ooelu.pdf (23.02.2025)
- Kelder, Ann-Katriin 2024. Üüriga tuli kaasa kolm valvekoera ehk alternatiivklubid Tallinna näitel. Magistritöö, käsikiri. Eesti Kunstiakadeemia, sisearhitektuuri osakond.
- Kuklas, Merlin 2021. Ööeluga kaasnev müra ja võimalikud meetmed selle reguleerimiseks Põhja-Tallinna linnaosa näitel. Magistritöö, käsikiri. Tallinna ülikool, loodus- ja terviseteaduste instituut.
- Leivategija, Karin; Kannike, Anu; Jürjo, Inna; Suurmaa, Lauri; Paramonov, Riho; Poll, Oskar; Ott, Meeri; Toomistu, Terje; Kolka, Piibe; Cubero, Carlo; Jürgens, Tõnis; Põldsam, Rebeka; Kuusik, Aet; Tiidenberg, Katrin. Näitus "Kellele kuulub öö?". Tartu: Eesti Rahva Muuseum. 17.02.2024 – 24.02.2025.
- Mets, Natalie 2024. Eesti- ja venekeelsete noorte integratsiooni läbi klubikultuuri Sveta baari näitel. Magistritöö. Tallinn, Tallinna ülikool, sotsioloogia suund / ühiskonnateaduste instituut.
- Mikk, Peeter-Marko 2020. Arhiivilood: 90ndate klubikultuur Tartus. Müürileht. <https://www.muurileht.ee/arhiivilood-90ndate-klubikultuur-tartus/> (vaadatud 27.02.2025).

- Ott, Meeri 2021. Tartu ööelu kogemustekaart ja veebilehe prototüüp. Magistritöö, käsikiri. Tartu Ülikool, kultuuriteaduste instituut.
- Peoabi aitab muuta ööelu turvalisemaks 2023 = Peoabi aitab muuta ööelu turvalisemaks. Sotsiaaltöö 2023, 1, 97.
- Pilt, Maili 2017. Refleksiivsus. *Folkloristlikud välitööd*. Toim Helen Kästik ja Merili Metsvahi. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 207 – 219.
- Runnel, Pille; Aljas, Agnes (toim.); Leivategija, Karin (koost.) 2024. Uurimusi ööst. *Eesti Rahva Muuseumi aastaraamat*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum.
- Schofield, Ruby 2024. Into the Magic Circle. *Philosophy of the City Journal*, 2, 101 – 106.
- St John, Graham (toim.) 2004. *Rave Culture and Religion*. London: Routledge Taylor & Francis Group.
- Tallinna Linnakantseleis alustas ööelu nõunikuna... 2021 = Sotsiaaldemokraadid 2021. Tallinna Linnakantseleis alustas ööelu nõunikuna tööd sotsiaaldemokraat Natalie Mets. <https://www.sotsid.ee/tallinna-linnakantseleis-alustas-ooelu-nounikuna-tood-sotsiaaldemokraat-natalie-mets/> (vaadatud 23.02.2025)
- „Teadlikult turvalisem“ Eestis 2025 = „Teadlikult turvalisem“ Eestis. Tervise Arengu Instituut. <https://www.terviseinfo.ee/et/valdkonnad/turvalisem-ooeelu/turvalisem-ooeelu> (vaadatud 28.03.2025)
- Thornton, Sarah 1995. *Club Cultures*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Valente, Helena; Cristiana Vale Pires ja Helena Carvalho 2018. Nightlife as an Educational Setting: The Harm Reduction Perspective. *Exploring Nightlife: Space, Society and Governance*. Toim Jordi Nofre ja Adam Eldridge. London: Rowman & Littlefield International, 192 – 206.
- Vihma, Peeter 2013. Stimulantide tarbimine Tallinna kesklinna ööklubides läbi majandusliku, kultuurilise ja sotsiaalse kapitali prisma. *Subkultuurid. Elustiilide uurimused*. Toim Airi-Alina Allaste. Tallinn: Tallinna Ülikool, 354 – 382.

Summary

In my study of the dance space of the alternative electronic music scene, I examine tacit understandings of safety in the Estonian alternative electronic dance music community. Using empirical data collected through a digital survey of 43 participants in addition to participant observation notes and interviews with five key figures in Estonian alternative club culture, I focus on the safety of participants both in the physical dance space and in the affective dance experience. I adopt a broad definition of alternative electronic music dance party to encompass a wide range of events, including raves, festivals, and other gatherings featuring dancing. My work contributes to existing scholarship on nightlife in Estonia by examining the security and safety of dance participants for the first time. This kind of study at an academic level aims to help create a safer nightlife experience across the country, particularly given the association of subculture nightlife with risk behavior and alcohol and drug use.

I first analyze electronic dance parties within Estonia, finding that informants generally understand the implicit rules of behavior to include respect for personal space, vulnerability, and acceptance. Participants understood the dance party as a form of community and an opportunity for free self-expression centered around a particular music style or artist. My study demonstrates that participants held an expectation of safety while attending dance parties and described these expectations of safety around a series of “unwritten” behavioral norms. Participants also expressed an expectation of support from other attendees to help enforce these norms. These norms include respect for personal pace, zero tolerance for physical and sexual harassment, and the importance of privacy. While participants expressed this expectation, some participants also shared negative experiences, demonstrating a violation of the expected norms despite tacit understandings of community behavior, particularly around instances of sexual harassment. My data suggest a systematic pattern of harassment in the alternative electronic dance community and demonstrate a rupture in the perception of community safety and the lived reality of dance participants.

I take a gender-sensitive approach to my data, paying particular attention to disparities in experience, including sexual harassment, among people with various gender identities. Additionally, I use a self-reflexive praxis while evaluating the personal experiences of my study participants, which allows me to analyze my position to my study as a researcher participating in dance parties to collect personal experience.

While I note the importance of adequate infrastructure in the physical dance space, including water, fresh air, and functioning toilets, in ensuring the safety of dance participants, I stress the importance of cultural change in bringing about a safer dance experience. I ultimately suggest personal intervention and a conscious shaping of the external expectations of dance party safety through informative posters or social media posts to allow dance participants to practice safety. This approach balances the need for safety measures with the function of the alternative electronic dance community as a space of experimentation and free self-expression.

Lisad

Lisa 1. Veebiküsitlus eesti keeles

Turvalisem Tantsuruum

(The version in English is available here: <https://forms.gle/xCRn8sk8LhqzDp7>)

Hei! Olen Annabel, Tartu Ülikooli kultuuriteaduste kolmanda aasta tudeng ja turvalise tantsuruumi entusiast. Palun Sinu abi, et aidata kujundada Eesti alternatiivse elektroonilise muusika skeene turvalisemat ja teadlikumat tulevikku ning toetada minu bakalaureusetöö õnnestumist.

Uuring keskendub Eesti **alternatiivsete elektroonilise muusika tantsupidude** (edaspidi "tantsupidu") **tantsuruumis** kogetavale **turvastsoonile** (*safe-space, safe-zone, personal-space*), **kehalistele ja ruumilistele kokkulepetele ning nende rikkumisele**. Eelmainitud soovin tabada läbi tantsuruumis osalejate isiklike kogemuste – mind huvitab Sinu kogemus nii tantsija, DJ, artisti, turvatöötaja, pealtvaataja, kuulajana jne.

Lisaks bakalaureusetööle moodustub uuringust **tantsuruumis osalemise juhend ja performance-reiv**, kus taasesitatakse tõsielulisi häirivaid situatsioone. Soovin seekaudu pakkuda sissevaadet tantsuruumis osalejate kogemustesse ning innustada märkama, sekkuma ja arena turvalisema tantsuruumi eesmärgi nimel.

Järgnevalt palun Sul kirjeldada tantsuruumis toimunud negatiivset kogemust. Kirjutada võid vabas vormis, ühest või mitmest kogemusest, nii pikalt või lühidalt kui soovid. Küsimustik sisaldab vabatahtlikke küsimusi, mille võid soovi korral vahele jätta või vastata valikuliselt. **Küsimustik on anonüümne.**

Soovi korral võid vastused ja kommentaarid saata ka minu meile: annabelkuusik@gmail.com.

Alternatiivset elektroonilise muusika tantsupidu saab tõlgendada mitmeti, seega on uurimuses mõiste avatud Sinu enda tõlgendusele. Näiteks võib mõistet samatähenduslikult kasutada klubikultuuri (tantsu)ürituse, (post-)reivi, (alternatiivse) muusikafestivali vm elektroonilise muusika (tantsu)peoga.

Tantsuruumi all on uurimuses mõeldud kõiki tantsupeol tantsuliseks liikumiseks avalduvaid füüsilisi ruume, seejuures nii piiritletud tantsupõrandat kui ka selle piiritlemata vorme.

Küsimustik on avatud kuni 28.02.2025.

* Viitab kohustuslikule küsimusele

1. Sünniaasta, sooline identiteet *

See informatsioon on uurimuse raames vajalik võimalike esinevate muustrite avaldamiseks ja selle analüüsiks. Kui soovid siiski eelmainitud informatsiooni esitamata jätta, sisesta tekstilünka mis tahes kirjamärk.

2. Vabatahtlik küsimus

Kuidas kirjeldaksid alternatiivse elektroonilise muusika tantsupidu?

---

3. Vabatahtlik küsimus

Mis on Sinu jaoks tantsuruum?

On see nt piiritletud või piiritlemata? Milline näeb see välja? Kes selles ruumis osalevad?

---

4. Vabatahtlik küsimus

Kas Sinu arvates kehtivad tantsuruumis mingid kirjutamata (või isegi kirjutatud) reeglid? Millised need on ning kes ja kuidas neid praktiseerivad?

---

5. Vabatahtlik küsimus

Kas ja millised tegurid veel on Sinu jaoks olulised tantsuruumis positiivse kogemuse tekkeks?

---

6. **Palun Sul uurimuse jaoks kirjeldada (Eestis) tantsupeo tantsuruumis aset leidnud negatiivset kogemust. Kirjutada võid vabas vormis, ühest või mitmest kogemusest, nii pikalt või lühidalt kui soovid. Kui vähegi võimalik, maini palun kirjelduses ära:** *

— **Kogemuse toimumiskoha üldine formaat** (nt privaatne maa-alune pidu väikese seltskonnaga; laiemale publikule avatud üritus; festival; kindla skeene/grupi siseüritus vm)

— **Sinu roll/osalus kogemusel** (nt tantsuplatsil osaleja; esineja; DJ; turvatöötaja; korraldaja vm)

— **Kogemusel esinenud negatiivsed faktorid** (mis tegi kogemusest *negatiivse* kogemuse?)

— **Kuidas esinenud negatiivsed faktorid Sind või Sind ümbritsevaid inimesi tundma pani või mõjutas?**

— **Kas ja kuidas lahenes/lõppes negatiivne kogemus** (nt sekkumine; olukorrast väljumine; teavitamine vm)?

---

7. **Kas Sinu esitatud kogemusi võib lisaks bakalaureusetöö uurimusele kasutada ka avalikus meedias, *performance*-reivi ja tantsuruumis osalemise juhendi materjalides ning koostamisel? Millistel tingimustel (nt kas vajadusel võib kogemusloo puhul välja tuua ka Sinu sünniaasta, sooline identiteet)?** *

Google pole seda sisu loonud ega heaks kiitnud.

Google Vormid

Lisa 2. Veebiküsitlus inglise keeles

Safer Dance Space

(Eestikeelne versioon on saadaval siit: <https://forms.gle/d1vWZbhq9crovztd8>)

Hi! I'm Annabel, a third-year cultural studies student at the University of Tartu and a safer dance space enthusiast. I'm reaching out for your help to support my bachelor's thesis and contribute to a safer and more conscious future for Estonia's alternative electronic music scene.

This research focuses on the **experience of safe zones** (safe-space, safe-zone, personal-space), **bodily and spatial agreements, and their violations** within the **dance spaces of alternative electronic music dance parties** (hereafter referred to as "dance parties") in Estonia. I aim to explore these through the personal experiences of participants – whether you are a dancer, DJ, artist, security staff, spectator, or listener.

In addition to the bachelor's thesis, this research will contribute to the creation of a **dance space participation guide** and a **performance-rave** that re-enacts real-life troubling situations. Through these, I aim to provide insight into participants' experiences in dance spaces and encourage awareness, intervention, and growth towards creating safer dance spaces.

I kindly ask you to describe a negative experience you have had in a dance space. You can write freely, about one or more experiences, as briefly or in as much detail as you prefer. The questionnaire includes optional questions, which you can skip if you wish. **All responses are anonymous.**

If you prefer, you can also send your responses and comments to my email: annabelkuusik@gmail.com.

An **alternative electronic music dance party** can be understood in different ways, so in this research, the term is open to your interpretation. For example, it can refer to a club culture (dance) event, a (post-)rave, an (alternative) music festival or other electronic music (dance) party.

Dance space refers to all physical areas where dance-related movement happens at a dance party, including designated dance floors and more informal spaces.

The questionnaire is open until 28.02.2025.

[*Viitab kohustuslikule küsimusele](#)

1. Year of birth, gender identity *

This information helps identify and analyze any patterns in the research. If you prefer not to give this information, you can simply enter any character in the text field.

---

2. Optional question

How would you describe an *alternative electronic music dance party*?

---

3. Optional question

What does a dance space mean to you?

Is it a defined or undefined space? What does it look like? Who participates in it?

---

4. Optional question

Do you think there are any unwritten (or even written) rules in a dance space? What are they and by who and how are they practiced?

---

5. Optional question

Are there any other factors that are important to you for creating a positive experience in a dance space? If so, what are they?

---

6. **For the research, please describe a negative experience you've had in a dance space at a dance party in Estonia. You can write freely, about one or multiple experiences, as briefly or in as much detail as you wish. If possible, please include the following details in your description:** *

— **The general format of the event** (e.g., an underground gathering with a small group; an event open to a wider audience; a festival; an event for a specific scene/group, etc.)

— **Your role/participation in the experience** (e.g., participant on the dance floor; performer; DJ; security staff; organizer; etc.)

— **The negative factors that occurred during the experience** (what made it a negative experience?)

— **How the negative factors affected or made you or those around you feel?**

— **Did and how was the negative experience resolved or ended** (e.g., intervention, leaving the situation, reporting, etc.)?

---

7. **Can the experiences you provide be used in addition to the bachelor's thesis research for public media, performance-rave, and the creation of the dance space participation guide? Under what conditions (e.g., if necessary, can your year of birth or gender identity be shared with the experience)?** *

Google pole seda sisu loonud ega heaks kiitnud.

Google Vormid

Lisa 3. Veebiküsitluse informandid

Number	Kood	Sünniaasta	Sooline identiteet
1.	V1	2003	Naine
2.	V2	1999	Naine
3.	V3	2001	Naine
4.	V4	1999	Naine
5.	V5	2003	Naine
6.	V6	2001	Mittebinaarne
7.	V7	2000	Naine
8.	V8	1998	Naine
9.	V9	2000	<i>They/them</i>
10.	V10	1999	Mees
11.	V11	2004	Naine
12.	V12	1972	Naine
13.	V13	2005	Naine
14.	V14	2002	Naine
15.	V15	1991	Naine
16.	V16	1989	Mees
17.	V17	1998	Mees
18.	V18	2001	Mees
19.	V19	2003	Mees
20.	V20	2001	Mees
21.	V21	2002	-
22.	V22	1999	Naine

23.	V23	1992	Naine
24.	V24	1984	Mees
25.	V25	1985	Mees
26.	V26	1993	-
27.	V27	Ei soovi avaldada	Naine
28.	V28	1998	Naine
29.	V29	1989	Naine
30.	V30	2005	Naine
31.	V31	1997	Mees
32.	V32	2001	Mees
33.	V33	2001	Mees
34.	V34	2002	Mees
35.	V35	2001	Naine
36.	V36	1987	Naine
37.	V37	2003	Naine
38.	V38	1997	Naine
39.	V39	1997	Naine
40.	V40	2000	Mees
41.	V41	2003	Naine
42.	V42	2001	Naine
43.	V43	1993	Mees

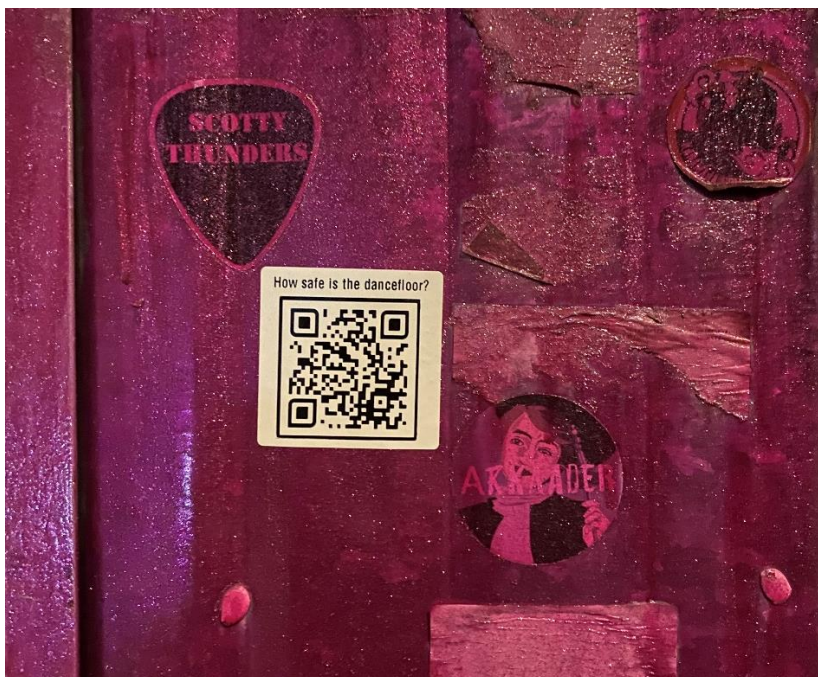
Lisa 4. Tunnuste tabeli käsikiri

NR	M	M	NON DIN THEY	REEGLID KEHTVAD EI/SA	Legend		Date	Age	KASIT MINE
					Color	Symbol			
1	X			JAH	[Red]	[Green]	5/1/4	2003	Kõik
2	X			JAH	[Red]	[Green]	-/4?	1535	Kõik
3	X			JAH	[Red]	[Green]	3	2001	Kõik
4	X			JAH	[Red]	[Green]	3	1539	Kõik
5	X			JAH	[Red]	[Green]	4/4	2003	Kõik
6			NO X	JAH	[Red]	[Green]	5	2006	Kõik
7	X			JAH	[Red]	[Green]	-/4	2000	Kõik
8	X			JAH	[Red]	[Green]	2/4	1538	Kõik
9			THEY X	JAH	[Red]	[Green]	1/3	2000	Kõik
10		X		JAH	[Red]	[Green]	2/3	1538	Kõik
11	X			JAH	[Red]	[Green]	4/5/4	2004	Kõik
12	X			JAH	[Red]	[Green]	1/6	1532	Kõik
13	X			JAH	[Red]	[Green]	2/4	2005	Kõik
14	X			JAH	[Red]	[Green]	2002	2002	Kõik
15	X			JAH	[Red]	[Green]	3	1531	Kõik
16		X		JAH	[Red]	[Green]	4	1539	Kõik
17		X		JAH	[Red]	[Green]	1/6	1538	Kõik
18		X		JAH	[Red]	[Green]	6	2001	Kõik
19	X			JAH	[Red]	[Green]	-	2003	Kõik
20	X			JAH	[Red]	[Green]	6	2001	Kõik
21				JAH	[Red]	[Green]	4	2002	Kõik
22	X			JAH	[Red]	[Green]	4	1538	Kõik
23	X			JAH	[Red]	[Green]	4+3	1532	Kõik
24		X		JAH	[Red]	[Green]	-	1534	Kõik
25		X		JAH	[Red]	[Green]	2/3	1535	Kõik
26				JAH	[Red]	[Green]	-	1533	Kõik
27	X			JAH	[Red]	[Green]	1/3	-	suure + aasta -
28	X			JAH	[Red]	[Green]	1/3	1538	Kõik
29	X			JAH	[Red]	[Green]	-	1535	Kõik
30	X			JAH	[Red]	[Green]	-	2005	Kõik
31		X		JAH	[Red]	[Green]	-	1997	Kõik
32		X		JAH	[Red]	[Green]	-	2001	Kõik
33		X		JAH	[Red]	[Green]	-	2001	Kõik

Lisa 5. QR-koodiga kleeps

QR-koodiga kleeps baari Tops peegil. Pilt tehtud töö autori poolt 05.03.2025.

QR-koodiga kleeps Paavli Kultuurivabriku väraval. Pilt tehtud töö autori poolt 05.03.2025.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Annabel Kuusik,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose
“Turvalisem tantsuruum alternatiivsetel elektroonilise muusika tantsupidudel”,
mille juhendaja on Karin Leivategija,
reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni
3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Annabel Kuusik

22.05.2025